

NUORET PÄTKÄTYÖLÄISET LAPIN TURISTIKESKUKSISSA

Pätkätöiden kokeminen, työarvot ja -asenteet
sekä tulevaisuuden odotukset

Laura Matilainen
Pro gradu-tutkielma
Yhteiskuntapolitiikka
Yhteiskuntatieteiden
ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2014

TIIVISTELMÄ

NUORET PÄTKÄTYÖLÄISET LAPIN TURISTIKESKUKSISSA

Pätkätöiden kokeminen, työarvot ja -asenteet sekä tulevaisuuden odotukset

Laura Matilainen
Yhteiskuntapolitiikka
Pro gradu-tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Ohjaajat: Marja Järvelä ja Mia Tammelin
Kevät 2014
Sivumäärä: 68 sivua

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Lapin turistikeskuksissa vuosina 2009–2010 työskennelleiden 17–29-vuotiaiden nuorten pätkätyöläisten työarvoja ja -asenteita, tulevaisuuden odotuksia ja heidän kokemuksia pätkätyöstä. Tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus ja sen aineistona on Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta saatu haastatteluaineisto, jonka on kerännyt Helena Helve. Aineiston analyysiin on käytetty laadullista sisällönanalyysia ja teemoittelua.

Työ on muuttunut nykyään moniulotteisemmaksi ja joidenkin käsitysten mukaan myös entistä epävarmemmaksi. Tässä tutkimuksessa työtä tarkastellaan erilaisista työetiikan näkökulmista, joiden sopimista peilataan haastatteluaineiston nuorten käsityksiin työstä. Weberin protestanttinen etiikka edustaa hyvin perinteistä käsitystä työstä elämän perustana ja jokaisen ihmisen velvollisuutena. Beck sen sijaa pohtii yhteiskunnan muuttumista riskiyhteiskunnaksi, jossa työn merkitys elämää jäsentävänä tekijänä katoaa. Sennett kuvaa nykyajan työn joustavoitumista ja muuttumista samaan aikaan sekä vapaammaksi että epävakammaksi, kun taas Himanen käsittelee työtä hakkerietiikan näkökulmasta, jossa työ ei tunnu lainkaan työltä. Lapin turistikeskuksissa työskennelleiden nuorten keskuudesta esiintyi kaikkia edellä mainittuja käsityksiä työstä. He arvostavat työtä elämän perustana, mutta toisaalta heille on työssä tärkeintä viihtyvyys. Myös hyvän työporukan ja työkavereiden merkitys korostui. Sen sijaan nämä nuoret eivät pitäneet palkkaa tärkeänä asiana työssä. Palkkaa tuli saada heidän mielestään sen verran, että sillä tulee toimeen.

Tässä tutkimuksessa käytetyssä aineistossa nuoret odottivat tulevaisuudeltaan vakituista työtä ja perheen perustamista. Pätkätyöt olivat heille itsensä etsimis- ja kokeiluvaihe elämässä. Heidän mielestään nuoruuteen kuuluu mahdollisuus kokeilla eri asioita ja seikkailla. Nämä nuoret eivät pelänneet työttömyyttä, vaan uskoivat aina löytävänsä uutta työtä. He kokivat voivansa vaikuttaa elämäänsä ja tulevaisuuteensa ja kertoivat työn löytymisen olevan kiinni omasta aktiivisuudesta. Osa nuorista oli työskennellyt ulkomailla ja osa taas kertoi haaveilevansa ulkomaille lähdöstä. Myös yrittäjäyys osoittautui tärkeäksi arvoksi näille nuorille, sillä moni heistä kertoi haaveilevansa tulevaisuudessa oman yrityksen perustamisesta. Vaihtelevuus ja valinnan mahdollisuudet olivat nuorille hyvin tärkeitä asioita niin elämässä kuin työssäkin ja osa heistä kertoi pätkätöiden sopivan itselle tämän takia erityisen hyvin. Kuitenkin osa nuorista kertoi kokevansa ahdistavana pätkätöiden mukanaan tuoman ainaisen työnhaun ja työn perässä muuttamisen.

Avainsanat: pätkätyöt, nuoret, työorientaatio, Lapin turistikeskukset

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkimuskysymykset ja työn rakenne	3
2	TYÖMARKKINOIDEN MUUTOS JA NUORTEN TYÖMARKKINATILANNE	5
2.1	Miksi epätyypillinen työ on yleistynyt?.....	8
2.2	Aikaisempi pätkätyötutkimus	10
2.2.1	Suomalaisten työarvot ja – asenteet sekä pätkätyön kokeminen	10
2.2.2	Kuinka nuoret kokevat työn?.....	12
2.2.3	Aikaisempi tutkimus Lapin turistikeskuksissa työskentelevistä.....	14
2.2.4	Aikaisempi käyttämästäni aineistosta tehty tutkimus.....	16
3	KÄSITYKSIÄ TYÖSTÄ: TYÖTÄ ERI AIKAKAUSINA	20
3.1	Halveksunnan kohteesta elämän perustaksi	20
3.2	Beckin käsitys työn luonteen muuttumisesta	21
3.3	Työn epävakautuminen ja pyrkimys joustavuuteen	23
3.4	Työ informaatioajan yhteiskunnassa.....	25
4	AINEISTO JA MENETELMÄT	27
4.1	Aineisto.....	27
4.1.1	Valmiin aineiston käytöstä	28
4.2	Kvalitatiivinen tutkimus ja sisällönanalyysi	28
5	AINEISTON ANALYYSI.....	33
6	NUORET PÄTKÄTYÖLÄISET JA TYÖN KOKEMINEN.....	36
6.1	Nuorten pätkätyöläisten työhön liittyvät arvot ja asenteet.....	38
6.1.1	Perinteiset työarvot: työtä työn vuoksi	38
6.1.2	Joustavammat käsitykset: työarvot muutoksessa	39
6.1.3	Perheen ja ystäväpiirin vaikutus nuorten työarvoihin ja -asenteisiin	40
6.1.4	Haaveita urittajyydestä	41
6.1.5	Yhteenveto: työ on nuorille tärkeää	42
6.2	Nuorten tulevaisuuden odotukset työelämänsä suhteen.....	43
6.2.1	Vakituinen työ toiveena tulevaisuudessa.....	43

6.2.2	Unelmat ulkomaista.....	44
6.2.3	Halu kouluttautua lisää.....	45
6.2.4	Positiivinen usko tulevaisuuteen ja työllistymiseen.....	46
6.2.5	Yhteenveto: tulevaisuudessa ”työläistä arkea”.....	48
6.3	Pätkätyöläisyyden kokeminen.....	48
6.3.1	Pätkätyöt kokeilu- ja välivaiheena elämässä.....	49
6.3.2	Monipuolisuuden ja vaihtelevuuden tavoittelu.....	50
6.3.3	Pysymättömyyden ahdistavuus.....	51
6.3.4	Yhteenveto: pätkätyöt välivaiheena elämässä.....	52
7	JOHTOPÄÄTÖKSET: TYÖ NUORTEN NÄKÖKULMASTA.....	53
7.1	Näkökulmien moniulotteisuus – perinteisyydestä joustavuuteen.....	53
7.2	Aikaisempi tutkimus: eroja ja yhtenevyyttä.....	56
8	LOPUKSI.....	59
	LÄHTEET.....	61
	ELEKTRONISET LÄHTEET.....	65

1 JOHDANTO

”Työ on hyvinvoinnin perusta niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta. Ihminen pystyy toteuttamaan itseään mielekkään työn kautta ja kokemaan onnistumisen elämyksiä. Työ antaa sisältöä elämään. [...]Mielestäni jokaisella terveellä nuorella on velvollisuus tehdä jotain työtä yhteiskunnan hyväksi. Se voi olla palkkatyötä, yrittäjyyttä, vapaaehtoistyötä, lasten hoitoa tai vaikkapa opiskelua. Yhteiskuntamme moraali ja talous eivät kestä EVVK-porukkaa.” (Salmi 2011.)

Näin Pekka Salmi, SDP:n järjestöaktiivi ja Tampereen kaupungin apulaispormestari, korostaa internetsivuillaan työn tärkeyttä elämän perustana. Kirjoitus herättää ajatuksia nykynuorten suhtautumisesta työtä kohtaan. Ovatko nykynuoret vieraantumassa perinteisistä työkäsityksistä, joiden mukaan työ on osa jokaisen yhteiskuntakelpoisen ihmisen elämää? (ks. esim. Weber 1980, 116–117) Aihe on ajankohtainen ja mielenkiintoinen, sillä työmarkkinoille tarvitaan koko ajan uutta työvoimaa, etenkin kun suuret ikäluokat ovat siirtyneet eläkkeelle (Helve 2010, 81–82). Onko nuorten kiinnostus siirtynyt työnteosta vapaa-ajan harrastuksiin?

Pro gradu-tutkielmani käsittelee nuorten pätkätyötä ja heidän työhön liittyviä arvoja ja asenteita sekä pätkätyön kokemista ja sen vaikutuksia heidän tulevaisuuden odotuksiinsa. Olen saanut käyttämäni haastatteluaineiston Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta ja sen on kerännyt Helena Helve. Aineisto on kerätty vuosina 2009–2010. Aineistoon on haastateltu kyseisellä ajanjaksolla Lapin eri turistikeskuksissa pätkätöissä työskennelleitä 17–29-vuotiaita nuoria. Aineisto on erikoisempi pätkätyöläisaineisto, sillä nuoret ovat tulleet omasta tahdostaan Lappiin töihin ja osalle heistä laskettelu on tärkeä harrastus, jota he pääsevät toteuttamaan työnteon ohessa. Näille nuorille pätkätyöt ovat pakon sijasta enemmänkin kokeilu- tai välivaihe, jonka aikana he toivovat saavansa selville todelliset kiinnostuksensa kohteet tulevaisuuden työuraa ajatellen.

Matkailu on Veijolan ja Valkosen (2008, 9–10) mukaan yksi maailman voimakkaimmin kasvavista aloista. Näin ollen matkailun kasvamisen myötä kasvat myös matkailuun liittyvät ammatit, jotka ovat osa niin sanottua uutta työtä, jonka jälkiteollinen yhteiskunta on tuonut mukanaan. Matkailutyö on sesonkiluonteista, ei välttämättä kovin arvostettua matalan tulotason työtä, johon kuitenkin vaaditaan monialaosaamista sekä yhtäaikaista tiukkaa sitoutumista ja joustavuutta. (emt.) Matkailutyössä kulttuurisen, taloudellisen ja sosiaalisen elämän eri puolet kytkeytyvät yhteen ja erikoista on se, että matkailun parissa toiset ovat töissä ja toiset lomalla (Veijola ym. 2008, 23).

Lapin turistikeskuksissa työskentelevistä henkilöistä on tehty tv-ohjelma nimeltä Ylläs – huipulla tuulee. Tv-sarjassa seurataan Lapissa työskenteleviä henkilöitä, joiden tavoitteena on ansaita vuoden ansiot lyhyessä ajassa Lapin kausitöissä (Ylläs 2014). Olli-Pekka, eräs Ylläs-tv-sarjassa esiintyvistä henkilöistä, kertoo MTV3:n internetsivuilla:

”Täällä ihmiset on paljon suvaitsevaisempia ja täällä huokuu se, ettei ihmiset hirveesti ressaavaan vaan nauttii aidosti elämästä.” (MTV3 2013.)

Samantyyppinen mentaliteetti käy ilmi myös tämän tutkimuksen aineistossa haastateltujen nuorten pätkätyöläisten keskuudessa. He ovat tulleet Lappiin sekä töihin että laskettelemaan ja viettämään välivuotta. He eivät turhaan suunnittele liikaa tulevaisuutta, vaan katsovat mihin elämä vie. Osa näistä nuorista kertoo itseään kutsuttava nimellä ”hiihtopummi tai junan tuoma”. Niin sanottu hiihtopummius ei ole suinkaan uusi ilmiö, sillä jo 1960-luvulla Gary (1964) on kirjoittanut romaanin miehestä, joka elättää itsensä toimimalla hiihdonopettajana Sveitsissä Alpeilla. Kesäisin hänellä on lumen ja turistien puuttuessa hankalampaa, mutta talvisin hän toimii hiihdonopettajana erityisesti rikkaille rouville, jotka maksavat hyvät juomar rahat. Romanissa hiihtopummeja kuvataan ”vastuuttomiksi sekä yhteiskunnan ja kaikkien inhimillisten suhteiden ulkopuolelle asettuneiksi”. Silti heillä tuntuu riittävän rikkaita rouvia asiakkaina, sillä ”he olivat ehdottomasti komeinta porukkaa niissä maisemissa”. (Gary 1964.)

Nykyään tilanne nuorten osalta työmarkkinoilla vaihtelee, sillä talouden suhdannevaihtelut ja heilahtelut näkyvät kaikkein voimakkaimmin juuri nuorten työntekijöiden kohdalla. Näin ollen nuorten siirtyminen työmarkkinoille on vaikeutunut sekä pitkittynyt. Niinpä

monien nuorten elämässä koulutus, määrä- ja osa-aikaiset työsuhteet sekä työttömyys vuorottelevat. Kuitenkin nykyään pidetään edelleen yhtenä aikuistumisen kriteerinä kykyä hankkia itse oma toimeentulonsa ja työmarkkinoille siirtymisen vaikeudet monimutkaistavat monen nuoren elämää. Heidän on asennoiduttava epävarmuuteen ja joustavuuteen sekä mahdollisuuteen, että heidän on uudelleen kouluttauduttava elämänsä aikana useasti. (Laaksonen 2001, 18, 86.) On mielenkiintoista tutkia, mitä pätkätyön valinneet nuoret odottavat tulevaisuudelta ja mitä he ajattelevat pätkätyöstä ja työnteosta yleensäkin yhteiskunnassa, jossa nuorten siirtyminen opiskelusta työelämään ei välttämättä aina suju mutkattomasti.

1.1 Tutkimuskysymykset ja työn rakenne

Mielestäni nuorten pätkätyöläisten näkemykset työstä on mielenkiintoinen tutkimusaihe. On myös yhteiskuntapoliittisesti hyödyllistä selvittää nuorten työhön suhtautumista, sillä 2010-luvun loppuun mennessä suuriin ikäluokkiin kuuluvista työntekijöistä 60 % oli siirtynyt eläkkeelle (Pajunen & Ruotsalainen 2012). Kun suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle, yhteiskuntamme tarvitsee paljon työhönsä sitoutunutta työvoimaa ja näin ollen varsinkin nuorten työpanos on merkittävässä osassa työvoiman riittävyyden kannalta.

Tutkimukseni on kvalitatiivinen tutkimus, jossa käytän aineistona Yhteiskuntatieteellisestä tietoaarkistosta saamaani aineistoa. Aineiston nimi on FSD2788 Nuorten pätkätyöläisten arvot ja elämäntyyli Lapin turistikeskuksissa 2009–2010 ja sen on kerännyt Helena Helve. Aineisto on harkinnanvarainen näyte ja siinä on 20 haastattelua. Analysoin aineiston sisällönanalyysillä teemoittelua käyttäen. Pätkätyö on jo melko paljon tutkittu aihe, joten haastateltavien työskentely Lapin turistikeskuksissa tuo aiheeseen sopivaa lisärajausta ja myös erikoisempaa näkökulmaa. Lisäksi aineisto on hyvin epätyypillinen pätkätyöläisaineisto, sillä siinä ei korostu pelko töiden loppumisesta tai työttömyydestä, vaan nuoret uskovat aina löytävänsä uuden työn (vrt. esim. Leinikki 2009).

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

1. Millaisia ovat nuorten pätkätyöläisten työhön liittyvät arvot ja asenteet?

2. Millaiset tulevaisuuden odotukset heillä on työelämänsä suhteen?
3. Miten nuoret kokevat pätkätyöläisyytensä: vapaus valita vai pakko?

Tavoitteenani on siis selvittää nuorten kokemuksia pätkätyöläisyydestä ja epätyypillisen työn vaikutuksia heidän elämässä pärjäämisensä kokemuksiin. Tarkoitukseni on tarkastella nuorten työarvoja ja -asenteita ja tämän lisäksi pätkätyöläisyyttä ja sen vaikutusta nuorten tulevaisuuden odotuksiin. Lisäksi olen kiinnostunut siitä, onko pätkätyöläisyys nuorten oma valinta, vai työskentelevätkö he olosuhteiden pakosta määräaikaissa työsuhteessa. Entä mitä he odottavat tulevaisuudeltaan: toivovatko he vakituista työtä. On myös kiinnostavaa selvittää mitä työ ylipäättään merkitsee nuorille.

Tutkimuksessani nuoriksi on valmiin aineiston toimesta määritelty 17–29-vuotiaat. Yleensä nuoriksi määritellään 15–24-vuotiaat, mutta koska Suomessa nuorten opiskeluaika on melko pitkä ja näin ollen koulutuksesta työelämään siirtymiseen kuluu pidempi aika, on muissakin tutkimuksissa nuoret määritelty laueammin 15–29-vuotiaiksi (Esim. Hämäläinen 2002; Myllyniemi 2004; Myllyniemi 2006).

Tämän tutkimuksen alussa kerron työmarkkinoiden muutoksesta ja nuorten asemasta sekä tilanteesta työmarkkinoilla. Pohdin myös sitä, miksi epätyypillinen työ on yleistynyt ja kartoitan aikaisempaa tutkimusta pätkätyöhön sekä nuorten työllisyyteen liittyvistä aiheista. Koska käyttämäni aineisto on niin sanotusti valmisaineisto, on siitä tehty useita muitakin julkaisuja. Aikaisemman tutkimuksen yhteydessä avaan myös näitä aineistosta aiemmin tehtyjä julkaisuja. Tämän jälkeen siirryn kolmannessa luvussa käsittelemään työetiikkaa ja käsityksiä työstä. Aloitan aiheen käsittelyn pohtien työtä perinteisten käsitysten näkökulmasta Weberin protestanttisen etiikan kautta. Käsittelem myös joustavampia käsityksiä työstä pohtien Sennettin ja Beckin käsityksiä työorientaatiosta. Kolmannen luvun lopuksi käsittelem lyhyesti myös uudempaa postmodernia käsitystä työstä Himasen ajatuksia mukaillen. Neljännessä luvussa esittelen käyttämäni aineiston sekä sisällönanalyysin tutkimusmetodina, ja viidennessä luvussa kuvaan aineiston analyysiani sekä sen eri vaiheita. Kuudennessa luvussa esittelen saamani tulokset ja seitsemännessä luvussa pyrin yhteenvetäen keskustelemaan saamieni tulosten ja viitekehysten välillä. Kahdeksas luku päättää työni loppupohdintaan ja siihen, mitä olisin voinut toteuttaa eri tavoin. Tätä kautta pohdin myös jatkotutkimusta aiheesta.

2 TYÖMARKKINOIDEN MUUTOS JA NUORTEN TYÖMARKKINATILANNE

Tässä luvussa tarkastelen suomalaisia työmarkkinoita ja niillä tapahtuneita muutoksia. Tarkastelen myös syitä, jotka ovat johtaneet epätyypillisten työsuhteiden yleistymiseen. Esittelen lisäksi tutkimukseni kannalta olennaista aiempaa tutkimusta pätkätöistä sekä aikaisempaa juuri nuorten työhön liittyvää tutkimusta.

Normaalityösuhde määritellään yleensä työsuhteeksi, joka perustuu työntekijän ja työnantajan väliseen työsopimukseen, on toistaiseksi voimassa oleva, ja jossa työtä tehdään kokoaikaisesti yhdelle työnantajalle työnantajan tiloissa. Tämän vastakohtaksi ovat nousseet niin sanotut epätyypilliset työsuhteet, joissa työtä tehdään joko määrä- tai osa-aikaisesti, etätöinä tai usealle eri työnantajalle. (Koistinen 1999, 108.) Julkusen (2008, 110) mukaan nykyiseen joustavaan työelämään kuuluu määräaikaisuuden ja tilapäisyyden kietoutuminen työttömyyteen. Hänen mukaansa joustavat työmarkkinat merkitsevät liikettä sisään ja ulos. Aron (2006, 11) tutkimuksen mukaan nuoret kokevat työttömyyden uhkaa, sillä 18–29-vuotiaden, jotka kokivat elävänsä työttömyyden uhan alaisuudessa, osuus nousi kolmesta prosentista 10 prosenttiin vuosina 1990–2000.

Pietikäisen (2011) mukaan yhä tavallisemmaksi käynyt määräaikainen työ aiheuttaa monille ihmisille elämän hallinnan vaikeutta ja turvattomuuden tunnetta, sillä enää ei ole tarjolla vakituista työtä siinä merkityksessä kuin suuret ikäluokat sen ymmärsivät. Nykyään ihmisten elämä ei enää etene lineaarisesti, vaan erilaiset siirtymät kuuluvat elämään: koulutuksesta edetään työelämään ja takaisin koulutukseen ammatin vaihtuessa tai lisäkoulutuksen tarpeessa. Lisäksi työn ja työttömyyden vuorottelu on olennainen osa nykyisiä työuria. (Pietikäinen 2011, 8–9.) Myös Elovainion ja Heponiemen (2011) mukaan epätyypillinen työ on muuttumassa 2000-luvulla tyypilliseksi. Epätyypillisyydellä tarkoitetaan epävarmaa työsuhdetta, hankalia työaikoja ja pätkittäistä toimeentuloa. Työnantajan näkökulmasta tällaiset järjestelyt ovat sen sijaan hyviä, sillä epätyypillisyyden koetaan tuovan joustavuutta, tehokasta resurssien käyttöä ja asiakaslähtöisyyttä, sillä työvoiman määrää voidaan vaihdella tarpeen mukaan. (Elovainio & Heponiemi 2011, 95.)

Erityisesti nuoria, jotka ovat työuransa alkuvaiheessa, on paljon epätyypillisissä työsuhteissa. Tämä on tyypillistä, sillä nuoret tarvitsevat työkokemusta päästäkseen eteenpäin työurallaan. Kuitenkin jos työsuhteen epätyypillisuus pitkittyy, on sillä huomattu olevan vaikutusta työntekijöiden terveystyötyymiseen. Esimerkiksi yli 35-vuotiailla määräaikaisilla työntekijöillä oli enemmän terveystyötyymisen ongelmia kuin samanikäisillä vakituisilla työntekijöillä. (Elovainio & Heponiemi 2011, 99.) Globaalin kilpailun kiristyessä työelämässä vaaditaan erikoistuneempaa koulutusta ja kouluttamattomien nuorten on yhä vaikeampi päästä työmarkkinoille. Ammatillinen koulutus ei nykyään aina riitä ja koulutusuralta pudonneilla nuorilla on vaara syrjäytyä myös työmarkkinoilta. Lisäksi heikkolaatuiset ja omaa koulutusta ja kiinnostusta vastaamattomat pätkätyöt sekä työttömyys heikentävät nuorten itsetuntoa, elämänhallintaa ja sosiaalistumista työelämään. Työuran voidaankin katsoa alkavan jo opiskeluvaiheessa, sillä ensimmäiset ratkaisut työurasta tehdään peruskoulun lopussa valittaessa joko lukio- tai ammatillinen koulutus. Seuraava taitekohta on työelämään siirtyminen, jossa nuoria tulisikin tukea nykyistä enemmän, sillä onnistunut työelämään siirtyminen ja sosiaalistuminen luovat perustan terveydelle ja työkyvylle läpi työuran. (Vuori 2011, 122–128.)

Määräaikaisen työvoiman käyttö on Suomessa yleistä, yleisempää kuin Euroopassa keskimäärin (Sutela & Lehto 2008, 34; Kinnunen ym. 2011, 107–111). Vuonna 2010 16 prosenttia kaikista palkkatyössä olevista työskenteli määräaikaisessa työsuhteessa. Tutkimuksissa on löydetty ristiriitaisia tuloksia määräaikaisten työntekijöiden hyvinvoinnista. Määräaikaisten on todettu oirehtivan vakituisia työntekijöitä enemmän, mutta toisaalta he ovat vähemmän poissa työstään kuin vakituiset työntekijät. Tätä voidaan kuitenkin selittää sillä, että määräaikaiset eivät uskalla olla sairaanakaan poissa töistä epävarman työtilanteensa vuoksi. Joillekin määräaikainen työsuhte saattaa olla tietoinen ja haluttu valinta. Kuitenkin Suomessa suurin osa määräaikaisista työntekijöistä on epätyypillisessä työsuhteessa vasten tahtoaan. Näin on julkisella sektorilla 85 prosenttia ja yksityisellä sektorilla 70 prosenttia määräaikaisista työntekijöistä. Tutkimusten mukaan vapaaehtoisesti määräaikaiset voivat työssään paremmin kuin vasten tahtoaan määräaikaista työtä tekevät. (Kinnunen ym. 2011, 107–111.)

Määräaikaisten työsopimusten määrä vaihtelee jonkin verran vuodenaikojen mukaan, sillä koululaisten ja opiskelijoiden loma-aikoina tekemä työ nostaa määräaikaisen työn osuutta kausittain. Kuten edellä jo käy ilmi, on määräaikaisen työn yleisyydestä käyty 2000-luvulla runsaasti keskustelua. Vuonna 2001 uudistetun työsopimuslain mukaan työnantajan on perusteltava, miksi työntekijä on määräaikaisessa eikä toistaiseksi voimassa olevassa työsuhteessa. Laki ei määrittele tarkkaan perusteluiksi kelpaavia näkökohtia, mutta jos määräaikaisuus on perusteeton, katsotaan työsuhde toistaiseksi voimassa olevaksi. Laissa kuitenkin todetaan, että työsopimusta tehdessä on otettava huomioon työn luonne, sijaisuus, harjoittelu tai muu näihin rinnastettava syy. Vuonna 2003 hallitus antoi ohjeen vakinaistaa määräaikaisia työntekijöitä erityisesti julkisella sektorilla ja vuoden 2005 vuosilomalain uudistus paransi määräaikaisten työntekijöiden asemaa vuosiloman suhteen. Mitä nuoremmista työntekijöistä on kysymys, sitä useammin he työskentelevät määräaikaisessa työsuhteessa. Sijaisuus on naisilla yleisin syy määräaikaiseen työsuhteeseen. Toiseksi yleisin syy on vain määräajaksi perustettu virka tai työtehtävä, ja kolmantena syynä on työn projektiluonne tai katkonainen rahoitus. Miehillä sen sijaan yleisin syy on työn projektiluonteisuus tai rahoituksen katkonaisuus ja vasta seuraavaksi yleisin syy on sijaisuus. Kausi- ja urakkaluonteisia töitä tekevillä usko työsopimuksen vakinaistamiseen oli kaikkein pienin. Suurin osa vastaajista piti määräaikaisuuden tuomaa epävarmuutta huonoimpana seikkana, kun taas vapauden tunne nähtiin määräaikaisuuden parhaana puolena. (Sutela & Lehto 2008, 33–39.)

1990-luvun lama on vaikuttanut nuorten työmarkkinatilanteeseen erittäin voimakkaasti, sillä nuorisotyöttömyydestä näyttää tulleen pysyvä ongelma. Nuoret ovat usein riippuvaisia sekä vanhempiensa tuesta että yhteiskunnan sosiaaliturvajärjestelmistä. 80- ja 90-lukujen taitteessa Suomessa oli vielä hyvä tilanne työttömyyden suhteen, sillä nuorisotyöttömyys oli alle seitsemän prosenttia. 90-luvun lama kosketti erityisen pahasti juuri työmarkkinoille pyrkiviä nuoria ja nuorten työttömyysaste nousi merkittävästi mukailen yleistä työttömyysastetta. Nuoret ovat joutuneet sopeutumaan työmarkkinoiden joustavimmaksi osaksi, sillä erityisesti nuorten määrä- ja osa-aikaiset työsuhteet ovat lisääntyneet merkittävästi. Epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen lisää nuorten taloudellista huono-osaisuutta ja heikentää entisestään heidän asemaansa työmarkkinoilla. Toisaalta epätyypillisten työsuhteiden voidaan ajatella pienentävän työmarkkinoille pääsyn

kynnystä. Lisäksi kaikki nuoret eivät välttämättä haluakaan vakituista työsuhdetta, sillä määräaikaisuus antaa mahdollisuuden kokeilla eri aloja. (Laaksonen 2001, 86–88.)

Suikkasen ym. (2006) mukaan nuoret kohtaavat epävakaamman työmarkkinatilanteen johdosta vaikeamman työmarkkinoille siirtymisvaiheen kuin vanhemmat sukupolvet. Nuorilla ei ole enää varmuutta yhteiskunnan työmarkkinoiden mahdollisuuksista, toimeentulon jatkuvuuksista ja hyvinvointivaltion lupauksista, sillä nuoria odottavat aikaisempaa epävakaammat ja joustavammat palkkatyön tekemisen olosuhteet. (Suikkanen ym. 2006, 104.) Lisäksi myös perinteinen työura on muuttunut, sillä työntekijällä saattaa olla elämänsä aikana useita eri ammatteja, työsuhteita ja työnantajia (Mäkinen ym. 2006, 139).

2.1 Miksi epätyypillinen työ on yleistynyt?

Atkinson (1987 Kouvosen 2000, 10 mukaan) on tarkastellut epätyypillisiä työsuhteita joustavan yrityksen mallin kautta. Hänen mukaansa yritykset etsivät joustavuutta sopeutuakseen muutoksiin. Ne pyrkivät tavoittelemaan joustavuutta käyttämällä työvoimaa toiminnallisesti, määrällisesti ja ulkoisesti. Toiminnallisella joustavuudella tarkoitetaan henkilöstön monipuolista käyttöä eli monipuolista ammattitaitoa, jolloin samat työntekijät kykenevät hoitamaan monen tyyppisiä työtehtäviä. Määrällinen joustavuus on sen sijaan työvoiman määrällistä sopeutumista kysynnän vaihteluihin ja keinona tässä on esimerkiksi tilapäisen työvoiman käyttö ja työajan sopeuttaminen eli ylityöt tai osa-aikatyöt. Ulkoinen joustavuus puolestaan tarkoittaa sitä, että yritys voi ostaa osan tarvitsemistaan palveluista yrityksen ulkopuolelta. Kun yrityksessä on monen tyyppistä työvoimaa, työvoima jakautuu ydintyövoimaan ja reunatyövoimaan. Reunatyövoimaan kuuluvat ovat usein osa-aikaisia ja tilapäisiä työntekijöitä, joiden ammattitaito on helposti korvattavissa ulkoa tulevilla työntekijöillä. (Atkinson 1987 Kouvosen 2000, 10 mukaan.)

Kauppinen (1989, 7) käsittelee myös yritysten työvoiman joustavoittamispyrkimyksiä. Hänen mukaansa yritysten suurena huolena on, miten reagoida kysynnän muutoksiin nopeasti, halvalla ja pehmeästi, kuitenkin työvoima huomioon ottaen. Tähän pyritään pääsemään joustavuutta lisäämällä. Kauppinen (1989, 7–8) käsittelee joustavaa yritystä

myös Atkinsonia mukaillen. Joustavalla yrityksellä on ydinryhmänsä, jonka tehtävät liittyvät kaikkein olennaisimmin yrityksen toimintaan. Ydinryhmä voi myös joustavasti mukautua eri työtehtäviin tarpeen mukaan ja ydinryhmän tärkeys perustuukin sellaiseen ammattitaitoon, jota yrityksen on vaikeaa rekrytoida ulkopuolelta. Ydinryhmästä seuraava kerros on Kauppinen mukaan periferiaryhmät I ja II. He ovat usein osa-aikaisia tai tilapäistyöntekijöitä ja vasta vähän aikaa yrityksessä työskennelleitä. Kolmannen ryhmän eli etäryhmän yrityksen työvoimassa muodostaa ulkopuolinen työvoima, joka koostuu alihankkijoista ja vuokratyöntekijöistä. Näillä erilaisilla työntekijäryhmillä yritys etsii erilaisia joustavuuden muotoja selvittääkseen erilaisista markkinatilanteista. (emt.)

Kauppinen (1989) pohtii myös työelämän muutosta. Hänen mukaansa työelämää kuvaavia iskusanoja olivat 1990-luvun vaihteessa markkinasuuntautuneisuus, joustavuus ja hajautus. Joustavuus on kuitenkin tullut työelämää kuvaavaksi käsitteeksi vasta 70-luvulla öljykriisiä seuranneen laman aikaan, kun monet maat joutuivat sopeutumaan hitaampaan talouskasvuun. Euroopassa huomattiin, että Yhdysvallat ja Japani alkoivat toipua taantumasta muita maita paremmin. Tämän katsottiin johtuvan nopeasta sopeutumisesta, sillä Yhdysvalloissa ja Japanissa oli valtakunnan tasolla vähemmän sääntöjä ja määräyksiä, jotka luovat jäykkyyttä työmarkkinoille. Tästä seurasi deregulaatio eli säännösten ja määräysten purkaminen sekä kehitys kohti ameebamaisia organisaatioita, jossa työyhteisö itseohjautuvasti jakaa tehtävät eikä yrityshierarkia olekaan pyramidimainen. Johtamisella on kyllä tärkeä merkitys, mutta se on ryhmän yhdessä sopima. (Kauppinen 1989, 3, 20.)

Lapin turistikeskuksissa käytettävä kausityövoima on juuri määrällistä työvoiman joustavuutta, jota Kauppinen (1989) ja Atkinson (1987 Kouvosen 2000 mukaan) kuvaavat yritysten pyrkivän käyttämään. Lapin turismityö perustuu sesonkikausien vaihteluun ja työntekijöitä tarvitaan talvisesongin aikaan paljon, kun taas kesäaikaan Lapin turistikeskuksissa on hyvin hiljaista. Tämän tutkimuksen aineiston nuorten mukaan työvoiman tarve on turistikeskuksissa hyvinkin vaihtelevaa ja työpätkät voivat vaihdella päivistä kuukausiin.

2.2 Aikaisempi pätkätyötutkimus

Seuraavaksi esittelen aikaisempaa tutkimusta pätkätoihin liittyen. Käsittelem sekä tilastokeskuksen julkaisuja pätkätyöstä ja sen yleisyydestä että kvalitatiivisia haastatteluaineistoin tehtyjä tutkimuksia. Esittelen muun muassa nuorisobarometrejä useammalta eri vuodelta sekä Nuoret Helsingissä -tutkimusta, jossa nuorilta on kysytty esimerkiksi työttömyyteen liittyviä asioita. Pätkätyö on melko paljon tutkittu aihe, joten pyrin käymään läpi työni kannalta keskeistä pätkätyötutkimusta sekä yleisellä tasolla että nimenomaan nuoriin työntekijöihin liittyen. Lisäksi esittelen tämän kappaleen lopuksi aikaisemman tutkimuksen, joka on tehty käyttämäni aineiston pohjalta.

2.2.1 Suomalaisten työarvot ja – asenteet sekä pätkätyön kokeminen

Sutelan ja Lehdon (2008, 18) mukaan ansiotyön merkitys ihmisille laski koko 1980-luvun ajan. Lasku kuitenkin pysähtyi 1990-luvulla alkaakseen taas 2000-luvulla niin, että vuonna 2008 ansiotyön merkityksessä oli havaittavissa selvää laskua. Tällöin enää vain 54 prosenttia palkansaajista piti ansiotyötä erittäin tärkeänä elämän alueena. Sen sijaan vapaa-ajan merkitys on kasvanut huomattavasti, sillä vuonna 2008 se oli 20 prosenttiyksikköä korkeampi sekä miehillä että naisilla kuin 25 vuotta sitten. Korkeasti koulutetut eivät pidä työtä niin tärkeänä kuin perusasteen tutkinnon suorittaneet. Kun taas teollisessa, tuotannollisessa ja palvelutyössä työntekijäasemassa olevat ovat niitä, jotka useimmin katsovat työn olevan erittäin tärkeä elämänalue. Kun vastaajilta kysyttiin, että kumpi on tärkeämpää: palkka vai työn sisältö, korostavat naiset vastauksissaan selvästi miehiä enemmän työn sisältöä, mutta kummallakin sukupuolella työn sisältö on tullut palkkaa tärkeämmäksi. Myös koulutus vaikuttaa tähän, sillä korkeasti koulutetuille työn sisältö on huomattavasti useammin palkkaa tärkeämpi kuin keskiasteen koulutuksen suorittaneille. (Sutela & Lehto 2008, 18–22.) Vaikka kodin ja perhe-elämän sekä vapaa-ajan ja harrastusten merkitys on kasvanut, on ansiotyö silti yhä merkittävä arvo suomalaisille palkansaajille (Sutela & Lehto 2008, 205).

Pätkätyöläisyyteen liittyy monenlaisia ongelmia. Pätkätyöläiset esimerkiksi kokevat usein tulevaisuutensa epävarmaksi, mikä vaikuttaa myös heidän perhesuunnitteluunsa.

Työpoliittisen tutkimuksen mukaan 62 prosenttia vastaajista koki määräaikaisen työsuhteen hankaloittavan tulevaisuuden suunnitelmia. Lisäksi määräaikaista työtä tekevät kokivat turvattomuutta ja 71 prosenttia vastaajista koki taloudellista epävarmuutta. Lisäksi tutkimukseen osallistuneet kokivat paineita siitä, että työ on suoritettava erityisen hyvin, jotta on mahdollisuuksia saada työsopimukseen jatkoa. Määräaikaisuuden negatiivisista puolista huolimatta lähes puolet tutkimukseen osallistuneista kokivat, että määräaikaisuus tuo myönteistä vapauden tunnetta. (Lehto ym. 2005, 3–4, 134–138.)

Edellisten lisäksi Lehdon ym. (2005) tutkimuksessa käy ilmi määräaikaisten työsuhteiden aiheuttamat ongelmat, kuten työttömyyden riski ja pelko. Myös määräaikaisten työntekijöiden vakituksia työntekijöitä matalampaa sitoutumista työhönsä voidaan pitää ongelmallisena, varsinkin kun määräaikaisia on juuri valtio- ja kuntasektorilla kaikkein eniten ja juuri näille sektoreille tullaan tarvitsemaan paljon uutta työvoimaa suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle. Määräaikaisuus ei myöskään usein ole työntekijän oma valinta, sillä vuonna 2003 80 prosenttia määräaikaisessa työsuhteessa olevista kertoi tekevänsä määräaikaista työtä, koska ei ollut löytänyt vakituista. (Lehto ym. 2005, 3–4, 16.)

Määräaikaisten työsuhteiden täytyy nykyään olla yhä paremmin perusteltuja, mutta tästä huolimatta sijaisuuksilla ja perhevapailla sekä työn projektiluontoisuudella pystytään perustelemaan määräaikaisuuksia joskus liiankin helposti. Työpoliittisen tutkimuksen mukaan määräaikaisuuksien etuina pidettiin muun muassa sitä, että jos työntekijään ei olla tyytyväisiä, ei hänen sopimustaan tarvitse jatkaa. Etuna pidettiin myös määräaikaisuuksien sijoittamista ruuhka-aikoihin, sillä kun ruuhkat loppuvat, ei irtisanomisia tarvita jos määräaikaisuudetkin loppuvat samaan aikaan. Määräaikaiset itse kokivat määräaikaisuuden mukaan tuoman työhön sitoutumattomuuden eduksi tietynlaisissa elämäntilanteissa, kuten opiskeluaikana. Huonoina puolina pidettiin esimerkiksi sitoutumattomuutta työyhteisön kannalta ja jos määräaikaisten vaihtuvuus on suurta, myös työyhteisön eheyden ja tehokkuuden koettiin kärsivän. Lisäksi työsuhteen jatkumisen epävarmuus koettiin hermostuttavaksi ja nöyryyttäväksi. (Lehto ym. 2005, 42, 47–50.)

Åkerbladin (2014, 13, 39) mukaan suomalainen pätikätyökeskustelu rakentuu pitkälti epävarmuuden käsitteen ympärille. Hänen mukaansa myös nykyisen uuden työn

ideaalityöntekijä pystyy kokoajan mukautumaan ja olemaan takertumatta mihinkään. Hänen on oltava ikään kuin oman elämänsä ja työvoimansa yrittäjä. Åkerbladin tutkimuksessa osa haastatelluista kieltäytyi ajattelemasta tulevaisuutta ja kertoi etenevänsä projekti kerrallaan. Näin ollen epävarmuuden ajattelemista vältettiin ja keskityttiin sen hetkiseen tekemiseen. Osa haastatelluista kertoi harkitsevansa yrittäjyyttä, jos palkkatöitä ei jatkossa löytyisi. Toisaalta haastatellut pohtivat myös työtä protestanttisen etiikan näkökulmasta elämän perushyveenä. Tämä saattoi Åkerbladin mukaan johtaa jossakin vaiheessa ongelmiin, jos työtä ei löytynyt tai se ei tyydyttänyt haastatellun käsityksiä mielekkäästä työstä. Jossakin vaiheessa eräänlainen ylyrittäminen saattoikin koitua masennukseen ja ymmärtämiseen, että oli tullut ikään kuin hyväksikäytetyksi ottaessaan koulutustaan alempitasoista ja samalla matalapalkkaisempaa työtä vastaan. (Åkerblad 2014, 78, 97–98.) Åkerblad on käyttänyt tutkimuksensa osana Leinikin (2009) keräämää haastateluaineistoa. Näistä molemmista pätkätyötutkimuksista kumpuaa melko paljon epävarmuus ja negatiivisuus pätkätyötä kohtaan. Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto sen sijaan tekee tähän poikkeuksen, sillä haastatellut nuoret ovat itse hakeutuneet pätkätyöhön, joka päättyy sesonkikauden päättyessä. Heitä epävarmuus uuden työn löytymisestä ei pelota, vaan tuo miltei lisäjännitystä elämään.

2.2.2 Kuinka nuoret kokevat työn?

Nuoret Helsingissä 2011-tutkimuksen mukaan todella monet 11–19-vuotiaat nuoret pelkäsivät jäävänsä tulevaisuudessa työttömäksi. Eniten nuoret pelkäsivät tutkimuksen mukaan rahattomuutta ja työttömyyttä. Noin kolme neljäsosaa nuorista odotti tulevaisuudeltaan mielenkiintoista ammattia ja työtä. Eli työelämä näyttää olevan nuorille sekä pelon että toisaalta myös kiinnostuksen ja odotuksen aihe, ja näin ollen tärkeä asia heidän tulevaisuuden odotustensa kannalta. (Nyholm 2011.)

Nuoret ja Työ 2006-barometrissa 15–29-vuotiailta nuorilta on kysytty esimerkiksi heidän työhön liittyviä arvojaan. Työtä piti joko melko tai erittäin tärkeänä yli 90 prosenttia vastaajista. Kolmannes vastaajista piti työtä erittäin tärkeänä ja yli puolet vastaajista melko tärkeänä. (Sulander ym. 2007, 99.) Tutkimuksen 15–19-vuotiaista nuorista yli 70 prosenttia työskenteli määräaikaaisessa työsuhteessa. 20–24-vuotiaista määräaikaaisessa työsuhteessa

sen sijaan työskenteli noin 55 prosenttia ja 25–29-vuotiaista noin 25 prosenttia. Eli vakituiset työsuhteet yleistyivät usein iän karttuessa. (Sulander ym. 2007, 40.)

Kouvosen (2000) peruskouluikäisten työssäkäyntiä koskevassa tutkimuksessa osa nuorista koki harrastuksen ja työn limittyvän yhteen. He kokivat palkallisen työnsä ikään kuin mukavana harrastuksena ja viihtyivät työssään hyvin, vaikka palkka oli hyvin pieni. Heille työ ei näyttäytynyt välineellisenä palkan ansaitsemisena, vaan mielekkäänä elämän sisältönä. Nuoret kokivat myös, että harrastuksissa opituista taidoista oli hyötyä myös työssä ja toisin päin. Vaikka nuoret viihtyivätkin työssään hyvin, suurimmalle osalle heistä työn motiivi oli palkan ansaitseminen. Kuitenkin osa nuorista koki työn myös keinoksi toteuttaa itseään ja kehittää omia kykyjään. (Kouvonen 2000, 72–77.)

Vuoden 2004 Nuorisobarometrissä oli pääteemana yrittäjyys. Tutkimuksessa selvisi, että 15–29-vuotiaiden suomalaisnuorten asenne yrittäjyyttä kohtaan on arvostava. Nuorisobarometrin mukaan 11 % nuorista suunnittelee vakavasti yrittäjäksi ryhtymistä lähitulevaisuudessa. Kun kysymys esitettiin väljemmin niin, että haluaisiko nuori joskus tulevaisuudessa yrittäjäksi, vastasi myöntävästi 24 % vastaajista. Naiset suhtautuivat yrittäjyyteen miehiä epäilevämmiin, sillä 15 % naisista oli sitä mieltä että ei missään olosuhteissa ryhtyisi yrittäjäksi. Vastaava osuus oli miesten kohdalla 9 %. (Myllyniemi 2004, 26.) Nuoret, jotka olivat aikeissa perustaa yrityksen, erottuivat muista hieman luonteenpiirteidensä perusteella. He olivat menestystä tavoittelevia, itseensä uskovia, jännitystä hakevia ja he suhtautuivat kyynisesti koulutuksen merkitykseen työelämässä. Tätä tutkijat selittävät sillä, että muodollisen koulutuksen hankkineet mahdollisesti haluavat suojautua riskeiltä olemalla palkkatyössä. Vuoden 2004 nuorisobarometrin mukaan nuoriso myös vaikutti olevan muuta väestöä yrittäjäntoisempaa. (Rouvinen & Väänänen 2004, 62, 66.) Vuoden 2004 nuorisobarometrissä nuorilta kysyttiin myös heidän työmoraaliinsa liittyviä asioita. 60 % nuorista oli vastannut myöntävästi väitteeseen ”Olisin valmis ottamaan vastaan mitä tahansa työtä, jos toinen vaihtoehto olisi työttömyys”. Sukupuolella ei ollut vaikutusta siihen, miten kyseiseen väittämään vastattiin. (Paju 2004, 78.)

Vuoden 2007 nuorisobarometrissä käy ilmi, että nuorille on tärkeintä työn sisältö, sillä 54 % vastaajista piti työn sisältöä kaikkein tärkeimpänä asiana työelämässä. Naisista näin

ajatteli 63 % ja miehistä 46 %, eli työn sisältö on siis naisille jonkin verran tärkeämpää kuin miehille. Sen sijaan toiseksi tärkeimpänä tutkimuksessa mukana olleet nuoret pitivät palkan merkitystä ja tämän jälkeen työn pysyvyyttä. Palkan määrän ja työsuhteen pysyvyyden tärkeys ovat vaihdelleet eri vuosien nuorisobarometreissa. Esimerkiksi vuosina 2000 ja 2002 nuoret pitivät työsuhteen pysyvyyttä tärkeimpänä kuin palkan määrää. Miehille palkka on tärkeämmässä osassa kuin naisille, sillä 21 % miehistä ja 11 % naisista piti palkan suuruutta tärkeimpänä asiana työelämässä. Nuorisobarometrissa nuorilta on kysytty myös mielipidettä siihen, että olisivatko he mieluummin työttömänä vai työssä, jos rahallinen korvaus molemmista olisi samansuuruinen. Selkeästi suurin osa nuorista valitsisi mieluummin työn kuin työttömyyden. 88 % naisista ja 81 % miehistä olisi mieluummin töissä kuin työttömänä, vaikka rahallinen korvaus olisi molemmista samansuuruinen. 2000-luvun vaihteeseen saakka suurin osa nuorista piti työttömyyttä negatiivisena asiana, vaikka heidän toimeentulonsa olisikin turvattu muulla keinoin. Tässä on kuitenkin tapahtunut muutos, sillä vuonna 2007 57 % nuorista ei pitänyt työttömyyttä pahana asiana. Tästä huolimatta nuoret pitävät työtä tärkeänä osana elämää ja muutos voi kertoa pikemminkin siitä, että nykyään työttömyys nähdään enemmän yhteiskunnan kuin yksilön ominaisuudeksi. (Myllyniemi 2007, 39–47.)

2.2.3 Aikaisempi tutkimus Lapin turistikeskuksissa työskentelevistä

Veijolan ym. (2008, 28–29, 44) mukaan turismityötä leimaa keskeisellä tavalla vuoden kierto. Vaikka matkailuun liittyvät sesongit ovatkin sidoksissa luontoon, nykyään myös kalenteri ja kello määrittävät pitkälti sesonkiaikoja. Koska työ on sesonkiluontoista, työntekijät liikkuvat ympäri Suomea, jopa ulkomaillekin, sesonkien mukana. Nykyään sesonkityön palkkaus on laskenut aikaisemmasta 70- ja 80-lukujen tasosta ja myös ammattitaidottoman työvoiman osuus on kasvanut. Veijolan ym. (2008, 29–34) tutkimuksen mukaan sesonkityöntekijät viihtyvät työssään, ja heille sopii se, että työtä ei ole välttämättä vuoden ympäri, vaan hiljaisina aikoina voi kerätä voimia sesonkia varten. He myös kokevat työnsä melko pitkälti protestanttisen etiikan näkökulmasta; työtä ei voi pelätä ja on oltava todellinen moniosaaaja kiireen paineen alla työpäivän kääntyessä iltaan huomaamatta – ilman lounastaukoa. Matkailun parissa työskentelevät kuvaavat työpäiviä myös hyvin vaihteleviksi ja kertovat, että koskaan ei voi tietää mitä työpäivä tuo tullessaan. Toisaalta jatkuva kiire voi käydä voimille ja eräs tutkimukseen osallistunut

kertookin palaneensa loppuun. Työ ei tunnu enää huvilta, vaan matkailubisneksessä on kyse voiton tekemisestä. Tutkimukseen osallistuneet kertovat myös sesonkityön todellisista haittapuolista: raskas työ vaatii raskaat hovit. Juhlimisen lähdettyä hallinnasta oli edessä työpaikan menettäminen. (emt.) Matkailualalla työskentelevillä vapaa-aika ja työaika usein limittyvät, sillä he ovat töissä lomakohteissa, jolloin työntekoon voi liittyä myös vapaa-ajan harrastuksia (Veijola ym. 2008, 61).

Pirttijärven ja Hakkaraisen (2008, 19) mukaan Lapin matkailun työllisyysluvut vuonna 2007 olivat seuraavia:

Taulukko 1. Tunturi-Lapin matkailun työllisyyslukuja 2007

(Lähde: Pirttijärvi & Hakkarainen 2008, Tunturi-Lapin työvoimatoimisto 2007)

Työsuhteen laatu	Henkilöä	Prosenttia työvoimasta
Yrittäjät	697	21 %
Vakituiset työntekijät	682	21 %
Määräaikaiset työntekijät	1024	31 %
Osa-aikaiset sekä harjoittelijat	892	27 %
Työntekijät yht. (joista ulkopaikkakuntalaisia)	2598 (909)	
Matkailun työvoima yht. (yrittäjät ja työntekijät)	3295	100 %

Kuten taulukosta 1 käy ilmi, on suurin osa Lapissa matkailun parissa työskentelevistä työntekijöistä määräaikaisessa työsuhteessa. Tämä selittyy työn kausiluonteisuudella ja keskittymisellä sesonkiaikoihin. Toiseksi suurin ryhmä Lapissa matkailun parissa työskennelleistä ovat osa-aikaiset työntekijät ja harjoittelijat. Myös käyttämässäni aineistossa Lapissa vuosina 2009–2010 työskennelleiden nuorten keskuudessa kävi ilmi, että osa heistä oli osa-aikaisina työntekijöinä opiskelun ohella ja yksi haastateltavista kertoi olevansa työharjoittelussa tunturissa. Taulukossa on raportoitu myös ulkopaikkakunnilta Lappiin töihin tulleiden määrä, joka on melko suuri verrattuna työntekijöiden yhteismäärään. Myös käyttämäni aineiston nuorista hyvin moni oli tullut Lappiin töihin eri puolilta Suomea.

2.2.4 Aikaisempi käyttämästäni aineistosta tehty tutkimus

Vuoden 2010 Nuorten hyvin- ja pahoinvointi konsensuskokouksessa Helve on julkaissut artikkelin ”Nuorten asenteet, arvot ja maailman kuvat” käyttämäni aineiston pohjalta. Helve on kuitenkin käyttänyt artikkelissaan monia muitakin keräämiään aineistoja ja välillä on vaikeaa hahmottaa, mitkä tulokset ovat mistäkin aineistosta. Helven (2010) mukaan nuoret elävät pidentyneessä nykyisyydessä ja heiltä puuttuu tulevaisuuden perspektiivi. Hänen mukaansa myös ”monille haastatelluista vakituista työtä tärkeämpää olivat luonnossa vaeltaminen, laskettelu, hiihtäminen ja lumilautailu sekä hyvä kaveriporukka ja sen hyvä henki.” Epäsäännöllisissä työsuhteissa työskentelevien nuorten on vaikeaa suunnitella tulevaisuuttaan. He kuitenkin kokivat viihtyvänsä Lapin turistikeskuksissa, sillä työ takasi heille hyvät harrastusmahdollisuudet ja viihtyisän kaveripiirin. Näin ollen nuoret tyytyvät pienipalkkaisein pätkättöihin ja heille näyttää merkitsevän enemmän elämänlaadulliset kuin materiaaliset seikat, sillä ”nämä arvomaailmaltaan postmaterialistiset nuoret voivat olla onnellisia pätkättöissä”. Helve pitää paradoksaalisena sitä, että kun suuret ikäluokat alkavat eläköityä, työmarkkinoille tarvitaan työhönsä sitoutunutta työvoimaa. Sen löytyminen voi kuitenkin olla hankalaa, etenkin nuorten osalta, koska nuoria kiinnostavat muut asiat kuin yhteen työhön sitoutuminen. (Helve 2010, 81–82.)

Helve on raportoinut otteita käyttämästäni aineistosta myös julkaisussaan ”Valmistu töihin – Mihin? Nuoret matkalla koulutuksesta työelämään.” Myös tässä julkaisussa hän raportoi tuloksia useista eri tutkimustensa aineistoista limittäin. Helven mukaan pätkätyöt ovat nuorten oma elämäntilanteeseen sopiva valinta ja vaihtoehto yksitoikkaiselle perinteiselle työsuhteelle. Nuorille työn mukanaan tuomat harrastusmahdollisuudet olivat vakituista työtä tärkeämpiä. Nuorten elämäntyö oli siis vapaa-aikakeskeistä työkeskeisyyden sijaan. Pätkättöiden väleihin sijoittuvilla työttömyysjaksoilla nuorilla oli mahdollisuus matkustella ja tavata ystäviä sekä sukulaisia. (Helve 2012b, 15–16.)

Helve (2013) on julkaissut tuloksia aineistosta myös artikkelissaan ”From higher education to working life: Work values of young Finns in changing labour markets”. Artikkelin on julkaissut Helven ja Evansin toimittamassa teoksessa ”Youth and work transitions in changing social landscapes”, jossa kirjoittajat eri maista käsittelevät nuorten siirtymistä

työelämään ja heidän tilannettaan työelämässä, jossa lamakaudet vaikeuttavat työnsaantia ja työnluonteen muuttuminen lisää työn epävarmuutta (Helve & Evans 2013). Helve käsittelee artikkelissaan nuorten työmarkkinoille siirtymistä: nykypäivänä opinnoista työhön siirtyminen on nuorille muutoksen aikaa, johon liittyy odotusta ja epävarmuutta. Helven mukaan nuoret myös kärsivät vähäisen työkokemuksensa vuoksi taloudellisista lamoista kokeneempia työntekijöitä enemmän. Julkaisussa Helve on käyttänyt sekä kvantitatiivista aineistoa että myös minun käyttämäni kvalitatiivista aineistoa. Kvantitatiivinen aineisto liittyy korkeasti koulutettujen nuorten, jotka ovat juuri siirtymässä koulutuksesta työelämään, työnhakuun ja siihen on vastannut 689 nuorta. Artikkelin perustuu pitkälti kvantitatiivisesta aineistosta saatuihin tuloksiin, mutta siinä esitellään lyhyesti tuloksia myös kvalitatiivisesta haastatteluaineistosta. Helven mukaan kausityö sopii nuorten elämäntilanteisiin suurimmalla osalla sitä tekevistä. He viihtyvät Lapissa ja uskovat työllistyvänsä uudelleen määräaikaisen työsuhteen loputtua. Viihtymisestä huolimatta nuoret kokevat vaikeutta suunnitella tulevaa pysyvän työn puuttuessa. Myös pysyvien ihmissuhteiden rakentaminen koettiin hankalaksi. Nuoret pitivät ystäviä tärkeinä ja käyttivät pätkätöiden väliset työttömyysjaksot heidän sekä perheen ja sukulaisten tapaamiseen. (Helve 2013, 120–135.)

Arseniy Svynarenko (2013) on artikkelissaan ”Regional identities future expectations and work values” julkaissut tuloksia käyttämästäni aineistosta. Haastatteluaineiston lisäksi artikkelissa on käytetty myös survey-aineistoa. Svynarenko on käyttänyt kvalitatiivisessa analyysissään MaxQDA-tietokoneanalyysia. Hän tarkastelee nuorten identiteettejä, jotka hänen mukaansa ovat sekä paikallisia että globaaleja: Nuoret kokevat pohjoisen luonnon tärkeäksi ja ovat optimistisia töiden löytymisen suhteen myös jatkossa, kun sen hetkinen pätkätyö päättyy ja osa heistä haaveili myös työskentelystä ulkomailla. Svynarenkon mukaan haastattelut auttoivat ymmärtämään nuorten identiteettien risteyksiä heidän työarvojaan tarkasteltaessa. Esimerkiksi monille nuorille pätkätyö limittyi yhteen heidän harrastuksensa kanssa ja näin ollen pätkätyöhön liittyi sekä positiivisia että negatiivisia ulottuvuuksia. (Svynarenko 2013.)

Merja Kylmäkoski (2012) on kirjoittanut Nuorisotutkimuslehteen artikkelin ”Nomadinen pätkätyö nuoruuden elämänpoliittisena valintana” käyttämäni aineiston pohjalta. Hän on analysoinut aineistoa aineistolähtöisesti lähilukutekniikalla ja sisällönanalyysilla käyttäen

apunaan myös Svynarenkon MAXQDA-ohjelmalla tekemiä analyyseja. Kylmäkoski lähestyy aineistoa Michel Maffesolin heimollistumisen ja nomadismien käsitteiden kautta. Kylmäkosken mukaan pätkätöiläisyys on haastatelluille nuorille välivaihe elämässä ennen vakituisen työpaikan hankkimista ja perheen perustamista. Helven (2010; 2013) tavoin myös Kylmäkoski kuvaa näille nuorille ominaiseksi työn ja harrastuksen yhteen limittymistä. Kylmäkoski toteaa myös, että aineisto on melko epätyypillinen pätkätöaineisto, sillä siinä ei nouse esiin ahdistusta tai pelkoa pätkätöiden väliin jäävistä työttömyysjaksoista. Näille nuorille ei siis ole ominaista pessimistisyys uuden työn löytymisestä, vaan sen sijaan he uskovat löytävänsä työtä sen hetkisen pätkätöön päättymisen jälkeen. Kylmäkoski selittää tätä ilmiötä juuri näille nuorille tyypillisen työn ja harrastuksen yhteen limittymisen kautta. Hänen mukaansa aineistosta nousee liikkuvuuden ja matkustamisen teema, jolla on kaksi variaatiota: ulkomaille matkustaminen sekä syklinen tai itineraarinen liikkuvuus. Jälkimmäisellä Kylmäkoski tarkoittaa nuorten liikkumista sesonkien mukana, eli sitä, että he ovat talvet töissä Lapin turistikeskuksissa ja kesäksi he matkustavat töihin Etelä-Suomen kesäkaupunkeihin. Näille nuorille työssä viihtyminen on palkkaa tärkeämpi tekijä ja Kylmäkoski kuvaakin haastatteluaineiston nuoria oivalliseksi esimerkiksi nykyajan downshifitajista, eli he ovat valmiita laskemaan omaehtoisesti elintasoaan, jotta voivat tehdä työtä, jossa todella viihtyvät. (Kylmäkoski 2012.)

Edellisten julkaisujen lisäksi Helve on raportoinut aineistosta saamiaan tuloksia myös artikkelissaan ”Transitions and Shifts in Work Attitudes, Values and Future Orientations of Young Finns” Teoksessa ”Youth Policy in a Changing World. From Theory to Practice”. En kuitenkaan valitettavasti ole saanut kyseistä teosta käsiini, joten en ole tutkielmassani esitellyt Helven kyseisessä julkaisussa raportoimia tuloksia. Helve kuitenkin mainitsee artikkelinsa ”From higher education to working life: Work values of young Finns in changing labour markets” alussa, että se perustuu pitkälti artikkeliin, jota en ole saanut luettavakseni.

Pyrin viemään tutkimuksessani oman tarkasteluni syvemmälle aiheeseen eritellen nuorten työarvoja ja – asenteita sekä vastakkaisten näkökulmien yleisyyttä aineistossa. Kiinnostaako nuoria työnteko? Onko kaikkien haastateltujen nuorten elämänsänsä todella vapaa-aikakeskeinen? Helve esitti artikkelissaan mielenkiintoisen yhteiskunnallisen

kysymyksen siitä, että ovatko nykynuoret tarpeeksi sitoutuneita työhön, sillä kun suuret ikäluokat eläköityvät, uusia työntekijöitä tarvitaan paljon. Näin ollen pyrin selvittämään aineiston näytteen antamissa rajoissa tavallista erikoisemmissa olosuhteissa työskentelevien nuorten pätkätyöläisten työlle antamia merkityksiä ja kokemuksia. Seuraavassa luvussa siirryn käsittelemään erilaisia käsityksiä työstä ja työorientaatiosta, sillä tutkimukseni yhtenä tavoitteena on kartoittaa nuorten pätkätyöläisten käsityksiä työnteosta.

3 KÄSITYKSIÄ TYÖSTÄ: TYÖTÄ ERI AIKAKAUSINA

3.1 Halveksunnan kohteesta elämän perustaksi

Holvas ja Vähämäki (2005, 22) kuvaavat pamfletissaan uudesta työstä nykyajan pätkätyöläisten olevan verrattavissa Antiikin Kreikan vierastyöläisiin. Heidän mukaansa Antiikin Kreikassa työ oli suorastaan halveksuttua, sillä työn tekeminen ei sopinut vapaalle miehelle. Kreikkalaisessa kulttuurissa mietiskely ja vapaa joutenolo olivat korkeimmalla sijalla, kun taas työn tekeminen oli orjien ja naisten tehtävä. Työn määrittely tapahtui valmistettavan tuotteen kautta ja vain sillä oli merkitystä, miten tuotteen käyttäjä pystyi sitä käyttämään. Antiikin Kreikassa käytettiin myös niin sanottuja vierastyöläisiä, jotka tekivät esimerkiksi metsätöitä. Heidän asemansa oli orjiakin alempi, sillä he eivät kuluneet mihinkään: he olivat hylkiöitä, joilla ei ollut mitään vaihdettavaa. Holvaksen ja Vähämäen (2005, 22) mukaan nykyajan pätkätyöläinen on kuin antiikin Kreikan vierastyöläinen, sillä häntä ei ole sidottu yritykseen eikä työyhteisöön. He kuvaavat pätkätyöläisten arkea selviytymistaisteluksi, jossa puhelinsoitto tai sähköpostiviesti työn jatkumisesta muodostuu pelastusrenkaaksi. Pätkätyöläisen arki on raskasta, koska ei tiedä tulevasta: ei voi suunnitella asuntoasioita, vapaa-aikaa tai perhe-elämää. Toisaalta he ovat tyhmiä, kun eivät ymmärrä vapautensa autuutta, koska heitä ei ole sidottu ammattiin tai yritykseen. Pätkätyöläisellä ei kuitenkaan todellisuudessa ole vapaa-aikaa, sillä kun he eivät tee töitä, he hakevat niitä. ”Pätkätyöläiset elävät jatkuvassa passissa, valmius- ja hätätilassa.” Yhteiskuntamme on kuitenkin rakentunut niin, että työtä on tehtävä: ilman työtä ikään kuin osa identiteetistä puuttuu. Jos joku ei tee päivisin työtä, niin mitä hän sitten tekee? Työ on edelleenkin osa ihmisen identiteettiä. (Holvas & Vähämäki 2005, 10–24, 188.)

Flacelièren (1959, 115–116) mukaan Antiikin Kreikassa ainoaa vapaalle miehelle sopivaa työtä kuvasi omaa maataan viljelevän itsenäisen talonpojan elämä. Vapaan miehen oli oltava täysin oman itsensä herra ja ansaittava leipänsä muiden maksamasta palkasta riippumattomasti. Kuitenkin esimerkiksi taiteilijoiden työtä arvostettiin. Käsiyöläisistä oltiin sen sijaan montaa mieltä. Esimerkiksi Aristoteles ei pitänyt heitä kansalaisiksi sopivina, mutta Sokrateen mielestä muiden olisi otettava paljonkin oppia käsiyöläisiltä, jotka elättivät itsensä myymällä erilaisia itse valmistamia tuotteita. (emt.) Antiikin Kreikassa työ oli siis halveksuttua, eikä näin ollen sopinut vapaille kansalaisille. Tämä

käsitys alkoi kuitenkin ajan kuluessa muuttua ja 1900-luvun alkupuolella Max Weberillä olikin jo varsin erilainen käsitys työn eetoksesta (Weber 1980).

Weberiläinen protestanttinen etiikka korostaa työn teon tärkeyttä elämän perustana ja jokaisen velvollisuutena. Vain toiminta, eli työ, palvelee Jumalan tahtoa ja lisää Hänen kunniaansa. Työ on siis Jumalan ennalta määräämä elämän itsetarkoitus. Joutilaisuus ja nautinto sen sijaan eivät, vaan ne suistavat pois pyhään elämään pyrkimisen tieltä. Ajan haaskaus on raskasta syntiä ja aikaa ei tule menettää rupatteluun, yllellisyyteen eikä enempään uneen kuin on välttämätöntä. Myös toimeton mietiskely on pahasta, sillä sitä varten ovat olemassa sunnuntaipäivät. Liiallinen omaisuus saattoi myös aiheuttaa ongelmia, sillä se toi mukanaan omaisuuden varassa lepäämisen vaaran, jolloin työnteko kärsisi. Näin ollen myöskään omistajan ei tule syödä, jos hän ei tee työtä. Weber korostaa myös ajankäytön tarkkaa harkintaa, sillä jokainen johonkin muuhun kuin työhön menetetty hetki olisi pois työstä Jumalan kunnian palveluksessa. Elämän tulee olla askeettista ja hyvä keino päästä tähän on kova työnteko, joka pitää poissa turhista viettelyksistä. Kiinteä ammatti on jokaiselle ihmiselle hyväksi, sillä se tuo työhön ja elämään järjestystä. Weberin mukaan Jumala vaatii juuri kiinteää ja rationaalista ammattityötä, eikä vain työtä sinänsä, sillä ihmisen omatunto ilmenee sen kautta, miten huolellisesti hän ammatissaan toimii. (Weber 1980, 116–119.) 2010-luvulla työn arvot ja työelämä ovat kokeneet merkittäviä muutoksia Weberin ajoista. Kuitenkin suomalaisen yhteiskunnan perinteinen näkökulma on, että työ on kunnollisen kansalaisen mitta ja itsestään selvä osa aikuisen ihmisen elämää (Mäkinen ym. 2006, 139). Tosin nykyään hieman lievemässä merkityksessä, kuin Weber (1980) työneetosta kuvaa. Seuraavissa alaluvuissa siirryn menneestä lähemmäs nykyaikaa ja esittelen sekä Beckin että Sennettin käsityksiä työstä ja sen luonteen muuttumisesta.

3.2 Beckin käsitys työn luonteen muuttumisesta

Beck (1990) käsittelee teoksessaan klassisen teollisuusyhteiskunnan muuttumista riskiyhteiskunnaksi. Riskiyhteiskunta on yhteiskunta, jossa sosiaaliset, poliittiset, taloudelliset ja yksilölliset riskit alkavat karata teollisen yhteiskunnan seuranta- ja turvainstituutioiden otteesta. Beckin mukaan tämä tapahtuu kahdessa vaiheessa: Aluksi vaikutuksia ja itseuhkia tuotetaan järjestelmällisesti, mutta niistä ei vielä tule poliittisia

kiistakysymyksiä tai julkisia puheenaiheita. Toisessa vaiheessa tilanne muuttuu, kun teollisen yhteiskunnan vaarat alkavat hallita julkisia, poliittisia ja yksityisiä keskusteluja sekä konflikteja. Eli teollisen yhteiskunnan instituutiot alkavat tässä vaiheessa tuottaa ja legitimoida sellaisia uhkia, joita ne eivät enää itse pysty hallitsemaan ja valvomaan. Näin ollen epävarmuus palaa yhteiskuntaan ja järjestysongelmista tulee riskiongelmia, joille ei ole yksiselitteisiä ratkaisuja. Keskeisenä ongelmana riskiyhteiskunnassa on myös se, että riskit kyllä kertovat mitä ei kannata tehdä, mutta siitä mitä tulisi tehdä, ei ole kenelläkään varmuutta. (Beck ym. 1995, 16, 21–22.) Riskiyhteiskuntaa hallitsevat geeniteollisuuden, ydinvoimateollisuuden ja kemian teollisuuden suuret riskit. Lisäksi on myös erittäin ongelmallista se, että kun riskiyhteiskunta etenee toiseen vaiheeseen, niin järjestelmää ei ohjaa kukaan, eikä kukaan näin ollen ole vastuussa. Muutos alkaa tapahtua vasta sitten, kun ihmiset ymmärtävät maapallon olevan matkalla kohti itsetuhoa. (Beck 1990, 10, 103.) Ympäristöproblematiikka on siis olennaisessa osassa riskiyhteiskuntateoriaa, mutta Beck (1990) käsittelee myös työhön liittyviä riskejä. Beckin mukaan vaarojen määrittely tarttuu työntekijöiden ammattiyhpeyteen, sillä työvoima ei enää voi käsittää itseään pelkästään rikkauten lähteeksi, vaan myös uhan ja tuhon lähteeksi. Näin työyhteiskunnasta häviää työ, joka on ainoa elämään mielekkyyttä ja järjestystä tuova tekijä. Kysymys työn tuloksen hyödystä ja mielekkyudesta on ajautunut pois työntekijän ulottuvilta, sillä työsopimus määrää siitä ja johtoporras ajattelee palkkapussin ja työn mielekkyuden vastaavan toisiaan. (Beck 1990, 214–215.)

Beck (2000, 11–16, 18) pohtii työtä ja työyhteiskuntaa historiallisella otteella kolmesta näkökulmasta. Kuten Holvas ja Vähämäki (2005) myös Beck aloittaa pohdintansa Antiikin Kreikan poliksesta, jossa vapauden tavoittelu oli elämän keskiössä ja työtä tekevät eivät kuuluneet yhteiskuntaan. Tämän jälkeen seurasi ensimmäinen modernisaatio ja teollistuminen sekä palkkatyöläisyys, jossa vapaus kuului työhön. Toisin sanoen työtä tekemällä pääsi yhteiskunnan jäseneksi ja sai poliittiset oikeudet sekä näin ollen myös vapauden; määräysvallan omasta itsestä ja mahdollisuuden vaikuttaa. Ensimmäiseen modernisaatioon kuului Beckin mukaan täystyöllisyys, kollektiivinen elämäntapa sekä kansallis- ja hyvinvointivaltio. Kuitenkin nykyään refleksiivisen toisen modernisaation aikana täystyöllisyys on kadonnut ja tilalle on tullut joustavuus. Beckin mukaan toiseen modernisaatioon liittyvät ekologiset kriisit, palkkatyön rappeutuminen, yksilöityminen sekä globalisaatio. (Beck 2000, 11–16, 18.)

Beck (2000, 70–78) käsittelee myös työyhteiskunnan muuttumista riskiyhteiskunnaksi. Fordistisen massatuotannon ja tehdastyön aikana työ oli hyvin standardisoitua ja vakaata; ennalta arvattavaa, mutta turvallista. Nykyään refleksiivisen modernisaation aikana työ on muuttunut joustavaksi ja yksilölliseksi. Työn riskiyhteiskunnassa ihmisten odotetaan tekevän itse elämän suunnitelmansa, olevan liikkuvaisia ja kehittävän itseään eri tavoin. Epävarmuus on riskiyhteiskuntaa määrittävä voima. Riskiyhteiskuntaa kuvaa Beckin mukaan viisi dimensiota: globalisaatio, ekologisoituminen, digitalisoituminen, yksilöityminen ja työn politisoituminen, joista yksilöityminen on työn joustavoitumisen päätulos. Työn ja työajan joustavoittaminen on todellisuudessa tuonut lisää kontrollia, mutta vähemmän palkkaa. (emt.) Tämän kaltaisia ajatuksia on myös Sennettillä (2002) uuden työn luonteesta. Siirryn seuraavassa luvussa esittelemään näitä uuden työn ulottuvuuksia, joissa vapaus ja joustavuus voivatkin osoittautua näennäisiksi ja kontrolli onkin todellisuudessa tiukentunut.

3.3 Työn epävakaistuminen ja pyrkimys joustavuuteen

Sennett (2002, 10–29) kuvaa työn luonteen muuttumista entistä epävakaasempaan suuntaan. Nykyään luottamus, lojaalisuus ja molemminpuolinen sitoutuminen työntekijän ja yrityksen välillä on entistä harvinaisempaa. 70-luvulla aika ja työ olivat vielä melko lineaarisia: ihmisillä oli sama työpaikka usein läpi koko elämän. He sääsivät, suunnittelivat ja ennakoivat elämäänsä. Tämä antoi heille vahvan tunteen oman elämänsä hallinnasta. Sennett kuvaa myös siirtymää nykyajan työhön: ajanhallinnan ongelmat ovat lisääntyneet ja aika on ikään kuin pirstaloitunut. Työ ei ole enää yksi ja sama, vaan työpaikkaa vaihdetaan useita kertoja elämässä ja lisäksi kouluttaudutaan useaan eri ammattiin, sillä yksi koulutus ei enää riitä. Sennett pohtii myös rutiineja ja niiden kahta ulottuvuutta. Toisaalta rutiineja voidaan pitää kahlitsevina ja turruttavina, mutta toisaalta myös turvallisina, sillä rutiinit usein tasapainottavat elämää ja niiden täydellinen puuttuminen tekee elämästä epävarman tuntuista ja ajalehtivaa. (Sennett 2002, 10–29.) Nykyajan organisaatiot ovat joustavia myös työajan suhteen, mutta vaikka joustava työaika kuulostaa vapaalta, voi kuitenkin käytännössä käydä niin, että kun työaikansa ajankohdan saa vapaasti valita, työ- ja vapaa-ajan välinen raja katoaa. Todellisuudessa joustava työaika

nivoutuu osaksi uusia kontrollirakenteita, sillä se sitoo työntekijän tiukasti kiinni työpaikkaansa ja esimerkiksi kotona työskenteleviä saatetaan valvoa sähköpostin ja puhelimen välityksellä tiukemmin kuin organisaation tiloissa työskenteleviä. (Sennett 2002, 57–60.)

Vanhanajan työetiikalla tarkoitetaan työntekijän vakavaa sitoutumista työhönsä ja kovaa työntekoa, jonka avulla ihmiset pyrkivät todistamaan oman arvonsa. Tähän liittyi myös kurinalainen ajankäyttö, joka korosti ihmisen omaa vapaaehtoista työntekoa, eikä passiivista alistumista asetetuille aikatauluille. Itsekuri oli hyve ja laiskuus pahasta. Tämän päivän työetiikka sen sijaan korostaa Sennettin (2002) mukaan tiimityötä ja sen erilaisia piirteitä. Tiimityöskentelylle on ominaista toisten huomioon ottaminen, yhteistyökyky sekä sopeutuminen erilaisiin tilanteisiin ja tiimeihin. Tiimityö sopii erityisen hyvin juuri nykyiseen joustavaan talousjärjestykseen. Sennett kuitenkin pitää tiimityötä ihmistä alentavan pinnallisuuden muotona, sillä siinä korostetaan vain ryhmää ja sen keskinäistä ymmärrystä henkilökohtaisen tunnustuksen jäädessä sivummalle. Kun taas taloudelliset tulokset ja välitön suoritus korostuvat. Tiimityössä valta on kyllä vahvasti läsnä, mutta auktoriteetti puuttuu. Nykypäivän johtamismenetelmissä ei ole autoritääristä kuria, mutta myös vastuunkanto on kadonnut, sillä kun yrityksessä ei ole ketään kuka varsinaisesti käyttäisi auktoriteettia, ei myöskään muutoksia tai irtisanomisia tarvitse tarkkaan perustella. Näin ollen neutraalisuus on yksi harhaanjohtamisen ja pettämisen muoto. (Sennett 2002, 105–125.) Kovalla työllä oman itsensä todistamiseen perustuva protestanttinen työetiikka tuskin on enää nykyään se, mitä ihmiset elämältään odottavat, mutta myös toisessa ääripäässä oleva tiimityön teennäinen yhteisöllisyys ja epävarmuus tuovat haastetta työssä jaksamiseen.

Sennett (2007, 99) käyttää käsityöläisyyden käsitettä kuvatessaan menneiden vuosikymmenten työetiikkaa. Käsityöläisyydellä hän tarkoittaa minkä tahansa työn tai asian tekemistä hyvin sen itsensä vuoksi. Käsityöläisyyteen liittyy itsekuri ja itsearviointi, sillä siinä hyvän laadun tavoittelu on päämäärä. Käsityöläisyydessä painottuu myös työn esineellistäminen, eli työn tuote tehdään merkitykselliseksi itsessään. Juuri tällaisen esineellistävän asenteen vuoksi myös ammattitaidottomat ja vähän arvostetut työntekijät voivat olla ylpeitä työstään ja löytää työlleen merkityksen. Koska käsityöläisyys perustuu työn tekemiseen hyvin sen itsensä vuoksi, sen sovittaminen on hankalaa nykyisiin

joustavan kapitalismin instituutioihin. Nykyisissä instituutioissa korostuvat lyhytkestoiset liiketoimet ja jatkuvasti vaihtuvat tehtävät, joten ne eivät suosi käsityöläisyyteen liittyvää syvällisyyttä. Samoin myös käsityöläisasenne kyseenalaistaa uuden työn, koulutusjärjestelmän ja poliittisten instituutioiden edellyttämän joustavan ihanneluonteen, joka on sopeutuvainen eteen tuleviin muutoksiin. Käsityöläisen sitoutuneisuus on kuitenkin keskeinen hyve, joka Sennettin mukaan puuttuu uuden kulttuurin ihannetyöläiseltä. Asioiden tekeminen parhaalla mahdollisella tavalla ja oikein myös silloin, kun siitä ei ole luvassa mitään palkkiota, tuo työntekijöille emotionaalista tyydytystä estäen heitä vajoamasta pelkkään eloonjäämistaisteluun. (Sennett 2007, 99, 180–183.) Kuitenkin nykyään työn tekeminen hyvin edellyttää pidempää kasvatus- ja koulutusaikaa. Jo 1800-luvulla alettiin vaatia pidempää koulutusaikaa ja oppivelvollisuutta, jotta koulutus valmistaisi lapsia ja nuoria työelämää varten. Koulutusta haluttiin muuttaa työelämäpainotteisemmaksi ja yliopistot alettiin nähdä elitistisinä. (Sennett 2004, 116.)

3.4 Työ informaatioajan yhteiskunnassa

Siirryttäessä informaatioaikaan myös työnteko on saanut uudenlaisia merkityksiä. Niin sanottu hakkerietiikka eroaa vanhoista työnteon käsityksistä, kuten weberiläisestä 1900-luvun alun protestanttisesta työetiikasta. Kova työ on hakkerietiikan mukaan ennemminkin keskittynyttä leikkiä kuin raatamista. Ohjelmointi on intohimo, eivätkä hakkerit koe sitä työksi protestanttisen työetiikan työlle antamassa merkityksessä. Tässä hakkerilla tarkoitetaan henkilöä, joka on ”innoissaan ohjelmoinnista”, mutta toisaalta hakkerilla voidaan tarkoittaa henkilöä, joka on minkä tahansa alan, vaikkapa tähtitieteen, intohimoinen osaaja. 80-luvulla media sotki termit ”hakkeri” ja ”krakkeri” toisiinsa, sillä krakkerit ovat tietokoneviruksia luovia tietokonerikollisia ja tästä syystä myös hakkerit ovat joutuneet huonoon valoon. Hakkereiden työetiikka on mielenkiintoista, sillä se ei korosta työtä velvollisuutena tai elämän perustana. Hakkereille työ on pikemminkin lähellä sunnuntaita, eli Raamatun lepopäivää, kun taas protestanttisen työetiikan mukainen työntekijä on juuttunut ikuiseen perjantaihin. Hakkereille työ ei ole pakko, vaan he suorittavat ohjelmointia, koska se on heistä kiinnostavaa, iloittelevaa sekä tutkivaa ja työssä on jännityksen tuntu. (Himanen 2001, 7–31.)

Himanen (1997, 19–20) pohtii myös työn loppua. Työn loppu merkitsee hänen mukaansa nyky-yhteiskunnassa työttömyyttä, joka taas luo yhteiskunnallista eriarvoistumista. Lisäksi työn loppu määrittää merkitysten kokemista, sillä jos henkilöllä ei ole työtä, hän voi alkaa kokea elämänsä merkityksettömäksi. Tämän vuoksi pyrimme välttämään työttömyyttä. Tässä on ristiriitainen yhteys siihen, että toisaalta ihmiset ovat aikojen saatossa pyrkineet vähentämään työtä ja lyhentämään työaikoja, mutta toisaalta työn puuttuminen luo eriarvoisuutta. Himasen mukaan nykyään yksittäisellä henkilöllä ei ole työtä, vaan työ on ryhmillä ja projekteilla. Kun työt muuttuvat projektimaisiksi, myös organisaatioiden kiinteys häviää. Myös Himanen käsittelee Sennettin (2002) tavoin etätyötä ja työn ja vapaa-ajan rajan hämärtymistä nykyisessä työelämässä. Himasen mukaan työ- ja vapaa-ajan välinen erottelu kyseenalaistuu, sillä työtä voidaan nykyään tehdä haluttuna aikana ja halutussa paikassa. (Himanen 1997, 26–27.)

Olen edellä esitellyt erilaisia käsityksiä työstä ja työorientaatioista edeten menneisyydestä nykyisyyteen. Vaikka toisaalta voisi kuvitella, että ajan kuluessa vanha vaihtuu uuteen ja kukaan ei enää nykyään näe työtä protestanttisen etiikan kuvaamassa muodossa, näyttäisi käyttämäni haastatteluaineiston perusteella kuitenkin siltä, että käsitykset työstä ovat nykyään hyvin moninaisia. Mielenkiintoista on myös se, että erilaiset käsitykset saattavat mahtua toisiinsa limittyen samojen henkilöiden ajatusmaailmaan. Seuraavaksi siirryn esittelemään tutkimukseni aineistoa ja käyttämäni tutkimusmetodia.

4 AINEISTO JA MENETELMÄT

4.1 Aineisto

Tämä Pro gradu-tutkielma on kvalitatiivinen tutkimus, jossa käytän aineistona Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta saamaani aineistoa. Aineiston nimi on FSD2788 Nuorten pätkätyöläisten arvot ja elämäntyyli Lapin turistikeskuksissa 2009–2010 ja sen on kerännyt Helena Helve. Aineisto on haastatteluaineisto ja siinä on 20 haastattelua, jotka on kerätty lumipallomenetelmällä. Haastatteluissa käsitellään muun muassa nuorten pätkätyöläisten työarvoja ja asenteita pätkätyöhön sekä työhön yleensä, heidän koulutus- ja työhistoriaansa, kotitaustaansa, harrastuksiaan, vapaa-aikaansa ja osallistumistaan, ihmissuhteitaan, elämänarvojaan ja maailmankuvaansa sekä heidän tulevaisuuden odotuksiaan. Haastatellut nuoret ovat iältään 17–29-vuotiaita. Aineisto on harkinnanvarainen näyte ja haastattelut ovat äänitettyjä ja valmiiksi litteroituja. Ne on toteutettu teemahaastatteluina ja haastattelurunkoon kuului viisi eri teemaa: tausta, pätkätyöläisyys, tulevaisuus, työmarkkinat ja yhteiskunnan tuki. Lisäksi jokaiseen teemaan kuului tarkentavia alakysymyksiä, joita Helve käytti tarvittaessa. (Helve 2012a.)

Teemahaastattelu on menetelmänä lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua, sillä haastattelun kulku voi olla melko vapaa, mutta teema-alueet ovat kuitenkin kaikille samat. Toisin kuin strukturoiduissa haastatteluissa, teemahaastattelussa kysymysten muoto ja järjestys voivat vaihdella haastattelutilanteen mukaan. Teemahaastattelussa on keskeisintä se, että yksittäisten tarkkojen kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa. Näin ollen teemahaastattelu ottaa menetelmänä huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä ja lisäksi, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.)

Gradua tehdessä on mietittävä erilaisia tutkimusetiikkaan liittyviä kysymyksiä. Graduni tapauksessa haastateltavien suojaaminen tunnistettavuudelta ei koske minua varsinaisesti, sillä käytän valmista aineistoa, jossa haastatteluista on jo poistettu nimet, osoitteet ja tarkat syntymäajat. Haastatteluista käy ilmi vain vastaajien ikä, sukupuoli ja koulutus. Minun on kuitenkin otettava huomioon, että haastateltavat käyttävät haastatteluissa esimerkiksi Lapin

eri turistikeskuksien, tuntureiden, paikkakuntien ja hotellien nimiä. Minun tulee olla mainitsematta näitä nimiä tuloksiani raportoidessani.

4.1.1 Valmiin aineiston käytöstä

Ennen kuin ryhtyy keräämään esimerkiksi haastatteluaineistoa, on Eskolan & Suorannan (2003, 118–119) mukaan hyvä pohtia, että onko aineisto todellakin tarpeellista kerätä, vai olisiko aiheeseen liittyen jo olemassa valmista aineistoa. Usein jo kerätyillä aineistoilla voi olla paljon annettavaa jäljellä, vaikka niistä olisi jo julkaisuja olemassa. Tutkimusprojekteissa tutkitaan usein tiettyjä ilmiöitä ja esitetään aineistolle tiettyjä kysymyksiä, jolloin muu osa aineistosta jää käyttämättä. (ks. myös Kuula & Tiitinen 2010, 453–457.) Päädyin käyttämään valmista aineistoa, koska se vaikutti minusta todella mielenkiintoiselta. Kun tutkin Helven sekä muiden aineistoa käyttäneiden siitä tekemiä julkaisuja, huomasin, että aineistolla voisi olla vielä annettavaa, koska aineistosta tehdyt julkaisut ovat artikkeleja laajemmissa teoksissa. Eli aineistosta ei ole julkaistu varsinaista laajaa tutkimusraporttia. Lisäksi Helve on käyttänyt julkaisuissa monia eri aineistoja, jolloin tulokset eri aineistoista limittyvät yhteen. Näin ollen koen, että käyttämäni aineisto ei ole vielä loppuun kulutettu, vaan siitä voi vielä hyvinkin tehdä tarkkaa ja yksityiskohtaista analyysia ilman, että vain toistaa Helven tai muiden aineistoa käyttäneiden jo saamia tuloksia. Aineistosta on tehty kuusi julkaisua, joista neljä on Helven itsensä julkaisemia. Lisäksi Arseniy Svynarenko ja Merja Kylmäkoski ovat käyttäneet aineistoa omissa julkaisuissaan. Julkaisut ovat vuosilta 2010–2013. Esittelin aineistosta aiemmin tehdyt julkaisut samassa yhteydessä, jossa esittelin aiempaa tutkimusta pätkätyöstä.

4.2 Kvalitatiivinen tutkimus ja sisällönanalyysi

Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tavoitteena ymmärtää tutkimuskohteena olevia ilmiöitä tutkittavien näkökulmasta perustuen niiden laatuun määrän sijasta. Laadullinen tutkimus perustuu usein harkinnan varaisiin näytteisiin, eikä siinä pyritä tilastolliseen yleistettävyyteen. Sen sijaan tavoitteena on kuvata ja ymmärtää tiettyä tapahtumaa tai toimintaa ja antaa tulkinta jollekin ilmiölle. (Tuomi & Sarajarvi

2009, 85, 150.) Näin pyritään toimimaan myös tässä tutkimuksessa. Käyttämäni aineisto on harkinnanvarainen näyte ja näin ollen se ei edusta kaikkia Lapin turistikeskusten pätkätyöläisnuoria. Aineistossa esiintyvien ilmiöiden yleistettävyys ei siis tule kysymykseen, eikä se olekaan tutkimukseni tavoite. Sen sijaan pyrin kuvaamaan ja tulkitsemaan tutkimukseni kannalta olennaisia ilmiöitä ja asioita, joita esiintyy aineiston pätkätyöläisnuorten keskuudessa.

Alasuutarin (1999, 38–44, 82–83) mukaan laadullisessa analyysissä eivät kelpaa analyysin tavoitteiksi tilastolliset todennäköisyydet. Koska haastattelujen tekeminen vaatii paljon resursseja, on niiden avulla harvoin mahdollista osoittaa yksilöiden välisiä eroavaisuuksia tilastollisesti merkitseviksi, sillä on harvinaista, että haastatteluja kyettäisiin keräämään riittävästi tilastollisten merkitsevyyksien osoittamiseen. Tämä ei kuitenkaan ole tarkoituksena laadullisessa tutkimuksessa, vaan sen sijaan aineistosta pyritään muotoilemaan siihen päteviä sääntöjä ja sääntörakenteita havaintoja etsimällä. Laadulliselle tutkimukselle on myös ominaista käännellä ja katsella ilmiöitä monelta kantilta. Toinen keskeinen vaihe laadullisessa tutkimuksessa on Alasuutarin mukaan ”arvoituksen ratkaiseminen” eli tulosten tulkinta, jossa aineistosta saatujen vihjeiden avulla tehdään merkitystulkinta tutkittavasta ilmiöstä. Jotta aineistosta löydetyistä havainnoista voidaan tuottaa tutkimustuloksia, tarvitaan tutkimusmetodi. Metodilla tarkoitetaan niitä käytäntöjä ja operaatioita, joilla havaintoja tuotetaan, sekä sääntöjä, joilla havaintoja edelleen muokataan ja tulkitaan. (emt.) Ruusuvuori, Nikander ja Hyvärinen (2010, 19) korostavat artikkelissaan, että pelkkä luokittelu ei ole analyysia. Jos tulosluku koostuu pelkistä aineistosta poimituista mielenkiintoisen oloisista tekstinäytteistä, voi olla että tarkempi luenta, analyysi ja tulkinta ovat jääneet tekemättä. Edellisen sijaan analyysin on tarkoitus ulottua rivien väliin ja saada aineistosta irti jotakin, mitä siinä ei suoraan sanota. (emt.)

Toivosen (1999, 125) mukaan sisällönanalyysi on jonkin tekstin, kuvan tai puheen sisällön tarkastelua. Sisällönanalyysi voi olla myös kvantitatiivista, jolloin se perustuu sisältökomponenttien esiintymistiheyksien laskemiseen. Yksi sisällönanalyysin keskeisimmistä ongelmista on yksikön valinta. Analyysiyksikkö voi olla esimerkiksi sana, rivi, kappale, ajatuskokonaisuus tai tekstikokonaisuus. (emt.) Tässä tutkimuksessa

käytetään sisällönanalyysia niin, että aineistosta etsitään keskeisessä merkityksessä esiintyviä teemoja. Näin ollen analyysiyksikkönä toimii teksti- tai ajatuskokonaisuus.

Eskolan ja Suorannan (2003) mukaan analyysissa aineistosta erotellaan tutkimusongelman kannalta olennainen aines. Ennen analyysia tutkijan on syytä perehtyä aineistoonsa erittäin huolellisesti, jotta oppii tuntemaan aineiston. Analyysin aluksi tutkija voi koodata aineiston ja luoda siitä koodien perusteella teemakortiston. Tämän jälkeen aineistosta voidaan kirjoittaa tiivistelmiä teemakortiston perusteella. Tässä kaikessa on loppujen lopuksi kyse aineiston pilkkomisesta helpommin tulkittaviin osiin. Koodaus on syytä tehdä tarkasti ja huolella, sillä usein kun tutkija koodaa aineiston kerran ja palaa siihen myöhemmin, hän saattaakin olla täysin eri mieltä tekemistään koodeista. Aukottoman ja ongelmattoman koodauksen tekeminen on vaikeaa ja aikaa vievää. Aineisto on pyrittävä koodaamaan riittävällä tarkkuudella, sillä täydellinen kattavuus ei varmastikaan ole mahdollista. Koodauksen jälkeen koodeista muodostetaan teemoja yhdistäen samaan aihekokonaisuuteen kuuluvat koodit teemaksi. Teemojen avulla tutkijalla on mahdollisuus vertailla eri asiakokonaisuuksien esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Teemoittelun avulla aineistosta saadaan esille kokoelma erilaisia vastauksia tai tuloksia sille esitettyihin tutkimuskysymyksiin. (Eskola & Suoranta 2003, 151–158, 174–180.)

Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa etsitään aineiston tekstistä erilaisia merkityksiä ja kuvataan aineiston sisältöä sanallisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104, 106). Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Näin ollen sisällönanalyysiä voidaan käyttää laadullisessa tutkimuksessa monin eri tavoin. Sitä voidaan pitää pelkästään aineiston analyysimenetelmänä, mutta toisaalta myös väljänä teoreettisena kehyksenä. Ennen analyysin aloittamista on tärkeää selvittää itselleen, mitä aineistosta etsii ja unohtaa muut asiat. Sisällönanalyysia voidaan tehdä luokitellen, teemoitellen tai tyypitellen aineistoa. Käytän näistä teemoittelua, jossa on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Kun aineistosta aletaan etsiä erilaisia teemoja eli aiheita, tavoitteena on hakea tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–93.) Tarkoitukseni on siis vertailla erilaisten teemojen esiintymistä aineistossa.

Hirsjärven & Hurmeen (2000, 144–145) mukaan analyysissä edetään kokonaisuudesta osiin ja luokitellaan aineistoa, jonka jälkeen yhdistellään saatuja luokkia. Analyysin jälkeen edetään synteesivaiheeseen, jossa pyritään pääsemään osista takaisin kokonaisuuteen ja tätä kautta tulkintaan sekä ilmiön teoreettiseen uudelleen hahmottamiseen. Aineiston tarkka kuvaileminen on koko analyysin perusta ja se on syytä tehdä huolellisesti. Aineiston teemoittelu on Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 173) mukaan sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan aineistossa esiintyviä piirteitä, jotka toistuvat haastattelusta toiseen. Ne voivat pohjautua teemahaastattelun teemoihin, mutta yleensä koodauksen edetessä tulee esille paljon muitakin kiinnostavia seikkoja, jotka yhdistyvät teemoiksi. Analyysissä esiin nousseet teemat pohjautuvat tutkijan tulkintoihin tutkittavien sanomisista eli analyysia tehdessään tutkija koodaa samaan aihepiiriin liittyvät asiat samaan teemaan. Teemoittelun avulla tutkija pyrkii pääsemään onnistuneisiin tulkintoihin aineistosta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on mielenkiintoista se, että tulkinnat tapahtuvat ikään kuin monessa kerroksessa, sillä tutkija tekee tulkintoja haastateltavan puheesta ja lukija puolestaan tekee omat tulkintansa tutkijan tulkinnoista. Tulkinnat ohjaavat näkemään asioita kokonaisuuksina ja lisäksi rikastuttavat tutkimuskohteesta saatavaa kuvaa. Tulkinnallisten selitysten avulla on tarkoitus saada esille tutkittavien ilmiöiden sosiaaliset merkitykset, eli tutkija pyrkii tutkimusta tehdessään luomaan kokonaisvaltaista tulkinnallista selitystä tutkimalleen ilmiölle. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 151–152.)

Eskolan (2010, 189–193) mukaan teemoittelun aluksi aineisto on jaettava teemoittain esimerkiksi niin, että jokaisesta vastauksesta poimitaan kuhunkin teemaan liittyvä kohta. On otettava huomioon, että samaan teemaan liittyvistä asioista on voitu keskustella haastattelun kuluessa eri kohdissa, ja näin ollen haastattelut onkin luettava huolella läpi. Analyysin tehtävänä on tiivistää aineistoa kuitenkin hukkaamatta mitään olennaista pois. Teemoittelussa aineisto pyritään ryhmittelemään teemoittain ja nostamaan tutkimusongelmaa valaisevissa teemoissa esiin mielenkiintoisia sitaatteja tulkittaviksi. (emt.) Myös Moilasen & Rähän (2010, 55) mukaan teemoittelussa on kyse aineiston pelkistämisestä etsimällä siitä olennaisimmat asiat. Teemojen on tarkoitus liittyä tekstin sisältöön, eikä vain sen yksittäisiin kohtiin. Teemojen avulla pyritäänkin löytämään tekstin merkityksenantojen ydin. (emt.)

Lähestyn tutkimusaineistoani teoriaohjaavan lähestymistavan kautta. Teoriaohjaavalla lähestymistavalla tarkoitetaan Tuomen & Sarajärven (2009, 96–97) mukaan analyysia, jossa on teoreettisia kytkentöjä, mutta ne eivät pohjautu suoraan teoriaan, vaan teoria toimii pikemminkin apuna ja tukena analyysin tekemisessä. Teoriaohjaavasta analyysista on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta sen tarkoitus ei ole testata teoriaa, vaan toimia uusia ajatusuria aukoen. Näin ollen sekä aineistolähtöisyys että teoriasta tulevat valmiit ajattelumallit voivat vaihdella analyysia tehtäessä. (emt.) Eskola (2010, 182–183) käyttää teoriaohjaavasta lähestymistavasta nimitystä teoriasidonnainen lähestymistapa tarkoittaen kuitenkin samaa asiaa. Eskolan mukaan teoriasidonnaisessa analyysissa on teoreettisia kytkentöjä, mutta analyysi ei suoraan pohjautu teoriaan. (emt.) Pysin teoriaohjaavaa lähestymistapaa mukaillessani pitämään tarkasti mielessäni tutkimuskysymykseni sekä tutkimukseni viitekehysten etsiessäni eri teemoja aineistosta. Tulosluvussa esittämäni teemat ovat aineistosta löytyneitä kokonaisuuksia, joiden rakentamiseen teoreettinen viitekehys vaikutti, mutta ei suoraan ohjannut teemoittelua. Teemat ovat siis puhtaasti aineistosta löytyneitä, eivätkä etukäteen viitekehysten pohjalta päätettyjä. Seuraavassa luvussa kerron tarkemmin tekemistäni aineiston analyysista.

5 AINEISTON ANALYYSI

Tässä tutkimuksessa aineiston analyysi suoritettiin sisällönanalyysillä teemoittelua apuna käyttäen, sillä aineisto on kerätty teemahaastattelujen muodossa. Koska aineistoni on Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta saatu valmisaineisto, on siitä tehty jo aikaisemminkin erilaisia analyyseja, joita olen aiemmin tässä työssä esitellyt. En asettanut tutkimuskysymyksilleni varsinaisia hypoteeseja, mutta koska olen lukenut aineistosta tehdyt julkaisut, en voi väittää ettei minulla olisi ollut jonkinlaisia ennako-oletuksia aineiston suhteen. Pyrin kuitenkin jättämään ne taka-alalle analyysia tehdessäni ja niiden sijaan pitämään mielessäni oman tutkimukseni tavoitteet ja viitekehysten analyysiani ohjaavina tekijöinä.

Aloitin analyysin lukemalla aineiston ensin läpi kesällä 2013 tekemättä siihen lainkaan merkintöjä. Jouluna 2013 luin aineiston uudelleen läpi samalla periaatteella. Alkuvuodesta 2014 aloitin varsinaisen analyysin. Aluksi koodasin aineistoa alleviivaten tekstiä erivärisillä kynillä. Aineistosta erottui 17 eri koodia, joita olivat: tunnistetiedot (eli ikä, sukupuoli ja koulutus), harrastukset ja niiden vaikutus pätkätyössä oloon, työhistoria, työttömyyskaudet, työskentely ulkomailla, asuminen pätkätyön aikana, palkka ja sen merkitys työssä, työn merkitys, tulevaisuutta koskevat asiat, ajatukset pätkätyöläisyydestä ja lähitulevaisuuden suunnitelmat. Lisäksi koodeja olivat usko tulevaisuuteen, työtehtävät tämän hetkisessä pätkätyössä, turistikeskuksessa elämiseen liittyviä seikkoja, ajatukset koulutuksesta, työn merkitys ystäville ja perheelle ja lisäksi käytin yhtä väriä vielä muiden huomioiden merkitsemiseen.

Koodausvaihe oli mielestäni aineiston käsittelyn helpoin ja mukavin vaihe. Aineiston alleviivaaminen eri väreillä muuttui äkkiä rutiinomaiseksi, kun aloin muistaa ulkoa, että mitkä asiat olin ajatellut alleviivattavaksi milläkin eri värillä. Toisaalta tässä vaiheessa koin myös epä tietoisuutta joidenkin aineistossa esiintyvien asioiden tärkeydestä tutkimukseni kannalta. Pohdintojen jälkeen osa näistä valikoitui mukaan koodeihin, jos koin ne tutkimuskysymysten kannalta olennaisina. Osa aineistossa esiintyneistä mielenkiintoisista huomioista jäi kuitenkin analyysin ulkopuolelle, jotta sain analyysin pysymään tutkimuskysymysten avulla asettamassani rajauksessa.

Kun sain aineiston koodattua itselleni sopivalla tavalla, nimesin kaikki haastatellut nuoret erinimiksi oman mieleni mukaan. Tämän jälkeen aloin kirjoittaa haastatteluista mahdollisimman lyhyitä tiivistelmiä koodejani apuna käyttäen niin, että kaikki olennainen kuitenkin säilyi mukana. Suurin osa tiivistelmistä on suunnilleen yhden sivun pituisia, mutta pidempien haastattelujen kohdalla tiivistelmistä tuli puolentoista sivun pituisia. Kun sain tiivistelmät kirjoitettua valmiiksi, väritin myös niihin samoilla koodiväreillä eri asioita koskevat kohdat, jotta ne erottuisivat tekstistä suoraan ja helposti. Tiivistelmien valmistuttua aineisto alkoi olla minulle sopivassa sekä helposti käsiteltävässä muodossa ja teemat alkoivat hahmottua aineistosta. Analyysitapani oli teoriaohjaavaa, eli taustakirjallisuus ohjasi minua teemojen etsinnässä. Teemat ovat kuitenkin puhtaasti aineistosta löytyneitä kokonaisuuksia, eli ne eivät ole taustakirjallisuuden etukäteen määrittelemiä valmiita teemoja. Tutkimuskysymyksilläni oli suurin rooli teemojen hahmottumisessa ja ne muotoutuivat pitkälle tutkimuskysymyksiin vastaamisen muodossa. Eli teemoja etsiessäni ja erotellessani pyrin pitämään koko ajan tarkasti mielessäni tutkimuskysymykseni ja lisäksi taustateoriani työn luonteen muuttumisesta ja erilaisista työetiikan käsityksistä, jotta analyysini olisi teoriaohjaavaa lähestymistapaa mukailevaa.

Haastatteluaineistossa on haastattelut kahdeksalta mieheltä ja kahdeltatoista naiselta. Miehet ovat iältään 17–25-vuotiaita ja naiset 19–29-vuotiaita. Suurin osa haastatelluista, eli 16 henkilöä, kuuluu 19–25-vuotiaisiin. Haastatellut ovat tulleet Lappiin ympäri Suomea, mutta osa on myös kotoisin Lapista.

Löysin aineistosta 11 eri teemaa, joiden avulla vastaan tutkimuskysymyksiini. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni nuorten työarvoista ja – asenteista vastaan neljän teeman avulla, jotka ovat:

1. Perinteiset työarvot: työtä työn vuoksi
2. Joustavammat käsitykset: työarvot muutoksessa
3. Perheen ja ystäväpiirin vaikutus nuorten työarvoihin ja -asenteisiin
4. Haaveita yrittäjyydestä

Toinen tutkimuskysymykseni liittyy nuorten tulevaisuuden odotuksiin. Siihen vastaan myös neljän aineistosta löytyneen teeman avulla:

5. Vakituinen työ toiveena tulevaisuudessa
6. Unelmat ulkomaista
7. Halu kouluttautua lisää
8. Positiivinen usko tulevaisuuteen ja työllistymiseen

Kolmas tutkimuskysymykseni liittyy nuorten kokemuksiin pätkätöyläisyydestä. Tähän vastaan kolmen teema avulla, jotka ovat:

9. Pätkätyöt kokeilu- ja välivaiheena elämässä
10. Monipuolisuuden ja vaihtelevuuden tavoittelu
11. Pysymättömyyden ahdistavuus

Teemojen tarkoituksena on jaotella ja selventää eri tutkimuskysymyksistä saamani tuloksia. Teemat ikään kuin kokoavat yhteen kuhunkin tutkimuskysymykseen aineistosta saadut tulokset ja näin niiden on tarkoitus kuvata yhteen limittyviä tuloksia. Teemat sopivat käyttämäni aineiston analyysiin, sillä nuoret saattoivat olla asioista montaa mieltä, eli teemat eivät ole toisensa pois sulkevia. Vaikka nuori olisi ensin korostanut työtä elämän perustana, hän saattoi kertoa siitä huolimatta työssä olevan tärkeintä kaverit ja työyhteisö ja korostaa tässä yhteydessä itse työtä vähemmän. Näin ollen nuoret saattoivat kuulua useampaan eri teemaan ja näin ollen yhteen teemaan kuulumisen ei ollut poissulkeva tekijä johonkin toiseen teemaan kuulumiselle. Seuraavassa kappaleessa siirryn esittelemään saamani tutkimustulokset.

6 NUORET PÄTKÄTYÖLÄISET JA TYÖN KOKEMINEN

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset. Aikaisemman aineistosta tehdyn tutkimuksen perusteella nuorten arvot vaikuttivat melko vapaa-aikakeskeisiltä ja heille työtä tärkeämpää ovat kaveripiiri ja harrastusmahdollisuudet työn ohessa (ks. esim. Helve 2010; Helve 2012). Sain kuitenkin huomata analyysin aloitettuani, että työ on monille edelleenkin merkittävä osa elämää (ks. esim. Sutela & Lehto 2008, 205). Vaikka osa nuorista kokikin pätkätyön vaikeuttavan tulevaisuuden suunnittelua, he unelmoivat silti monien tavanomaisten asioiden, kuten perheen, vakituisen työn ja oman asunnon kuulumisesta tulevaisuuteensa. Nämä nuoret pitivät Lapin turistikeskuksissa työskentelyään eräänlaisena väli- ja siirtymävaiheena elämässään. He olivat tulleet Lappiin sekä työn että harrastusmahdollisuuksien perässä ja osalla heistä oli edessä joko opiskelemaan lähtö tai armeija. Käsittelen seuraavaksi saamani tutkimustulokset tutkimuskysymys kerrallaan niin, että esittelen tutkimustulokseni jokaisesta tutkimuskysymyksestäni teemoittain. Tulosluvun aluksi taustoitan tutkimukseni aihetta ja aineiston analyysia kuvailemalla tarkemmin haastateltuja nuoria ja heidän lähtökohtiaan pätkätyöläisenä työskentelyyn.

Haastatellut nuoret ovat työskennelleet Lapin eri turistikeskuksissa vuosina 2009–2010. He ovat niin sanottuja kausityöläisiä, jotka ovat tulleet Lappiin eripituisten pätkätöiden perässä ympäri Suomea. Osalla työsopimus saattoi olla esimerkiksi koko talvikauden pituinen, kun taas osa oli töissä vain muutaman päivän sesongin ollessa kiireisimmillään. Nuoret työskentelevät vaihtelevissa työtehtävissä kaupan kassasta ravintolakokkeihin ja lasketteluvälinevuokraamon työntekijöistä eräoppaisiin. Suurin osa heistä asui työpaikan puolesta saadussa kimppakämpässä, josta he maksoivat vuokraa. Muutamalla oli myös käytössään esimerkiksi sukulaisten omistama loma-asunto. Monet nuoret olivat tyytyväisiä asuinoloihinsa turistikeskuksissa, mutta osa heistä kertoi toivovansa parempaa asuntoa. Yksi haastatelluista kertoi, että kiireisimpään sesonkiaikaan yli kaksikymmentä nuorta saattoi asua samassa huoneistossa käyttäen yhtä kylpyhuonetta, jolloin mahdollisuudet yksityisyyteen olivat heikot. Osalla oli käytössään oma huone, kun taas jotkut joutuivat jakamaan huoneensa toisen työntekijän kanssa.

Monilla näistä nuorista on melko laaja työkokemus erilaisista pätkätöistä ja osa on työskennellyt myös ulkomailla. Osa ulkomailla työskennelleistä on ollut koulun kautta työharjoittelussa, kun taas osa on kiertänyt maailmaa itsenäisesti tehden matkustelun lomassa myös töitä. Suurin osa näistä nuorista harrastaa laskettelua ja saa ilmaiset liput rinteeseen työetuna. He kertovat laskettelumahdollisuuksien olleen yhtenä syynä tunturiin töihin tulon. Joukossa on kuitenkin myös nuoria, jotka eivät laskettele, vaan ovat tulleet tunturiin pelkästään työn perässä. Yksi haastatelluista toteaa, että hänen mielestään tunturiin hakeutuu tietyn tyyppistä porukkaa, joilla on tietynlainen mentaliteetti. He ovat rentoja ja luonnossa viihtyviä. He nauttivat Lapissa olosta.

Lapin turistikeskusten pätkätöet ovat usealle nuorelle selkeästi välivaihe elämässä. Yhden haastatellun mukaan nuoret etsivät tuntuista muun muassa uusia kokemuksia:

”Ja nuoret jotka on täällä, on ehkä hakemassa sitä Lapin kausikokemusta ja semmosta välivuotta ja jotain uutta ja jännää.” (Mies 25 vuotta.)

Osalla näistä nuorista on jo ammatillinen koulutus, kun taas osa on vasta aloittamassa opiskeluaan lukion suorittettuaan. Haastatelluista kahdella ovat vielä opiskelut kesken, eli he työskentelevät opiskelujen ohella. Kuusi haastatelluista kertoo hakeneensa johonkin kouluun ja pyrkivänsä aloittamaan opiskelun lähitulevaisuudessa. Lisäksi 11 haastatelluista nuorista pohtii opiskelua ja pitää todennäköisenä vielä opiskelevansa lisää tulevaisuudessa. Osa heistä kertoo hankkivansa työkokemusta ennen lisäopiskelua.

Nuoret kuvaavat elämää tunturissa erilaiseksi. Yksi haastatelluista toteaa sen kulkevan ikään kuin kehää, sillä hiihtokeskukset maksavat palkan työntekijöilleen, kun taas hiihtokeskuksessa elävät työntekijät kuluttavat saamansa palkan suurimmaksi osaksi takaisin hiihtokeskukseen. Eräs toinen haastatelluista kuvaa elämää hiihtokeskuksessa ikään kuin kuplaksi:

”Tai täällä on sellanen oma kuplansa et ulkomaailmasta et sie tiää oikeen mitään. Täällä vaan pyöritään ja mennään töihin ja kotiin ja baariin ja töihin ja kotiin ja baariin... Sellasta omaa rinkulaa.” (Nainen 19 vuotta.)

Nuoret olivat mielipiteissään hyvinkin samansuuntaisia toisensa kanssa. Näin ollen en havainnut heidän välillään keskeisiä eroja eri asioihin suhtautumisessa esimerkiksi sukupuolen mukaan. Nuoret olivat tulleet Lappiin töihin hyvinkin eri puolilta Suomea ja osa oli kotoisin Lapista. Koen, että nuorten jaottelu asuinpaikan mukaan ei ole tässä tutkimuksessa tarpeellista, sillä koska haastateltujen määrä ei ole valtavan suuri, en kokenut merkitykselliseksi vertailla nuorten mielipiteitä heidän asuinpaikkojensa suhteen.

6.1 Nuorten pätkätyöläisten työhön liittyvät arvot ja asenteet

Lapin turistikeskuksissa vuosina 2009–2010 työskennelleiden nuorten keskuudesta löytyi monenlaisia työarvoja ja – asenteita. Vaikka nuoret ovatkin tulleet Lappiin osaksi myös lasketteluharrastuksensa perässä, on monilla heistä korkea työmoraali ja he pitävät työn tekoa olennaisena osana elämää. Kuitenkin he myös arvostavat työyhteisön toimivuutta, mukavia työkavereita ja rentoa ilmapiiriä. Useat nuoret kertovat asenteidensa työtä kohtaan olevan peräisin kotoa, mutta nuoret kertovat myös ystäväpiirinsä vaikuttaneen työmoraaliinsa. Moni haastatelluista nuorista ilmaisi myös kiinnostuksensa yrittäjyyttä kohtaan, sillä esimerkiksi ravintola-alalla työskentelevillä nuorilla oli haaveena perustaa oma ravintola. Aineistosta löytyi neljä eri teemaa, joiden avulla vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni nuorten pätkätyöläisten työarvoista ja – asenteista.

6.1.1 Perinteiset työarvot: työtä työn vuoksi

Todella monille haastatelluista nuorista työ oli tärkeä osa elämää hyvinkin perinteisessä, miltei weberiläisessä merkityksessä. Weberiläinen protestanttinen työetiikka korostaa työnteon tärkeyttä elämän perustana ja jokaisen velvollisuutena (Weber 1980, 116–117). Myös suurimmalle osalle Lapin turistikeskuksissa työskennelleistä nuorista työ on olennainen ja tärkeä osa elämää. Kun heiltä kysyttiin, mitkä ovat tärkeitä asioita elämässä, niin suurin osa mainitsi terveyden, perheen, ystävät ja työn. Myös luonnon merkitys osoittautui näille nuorille tärkeäksi. Osa koki työn hyvin tärkeäksi osaksi elämää. He kuvasivat työtä esimerkiksi elämän ytimeksi ja sisällöksi, voimaannuttavaksi tekijäksi ja osaksi yhteiskuntakelpoisen ihmisen elämää. Muutama nuorista jopa totesi tekevänsä mieluummin vaikka vapaaehtoistyötä kuin jäävänsä työttömäksi.

”[Työ on] niinku ydin elämälle. Kyllähän aina pitää tehdä, olipa se sitten vapaaehtoistyö tai jotain, mutta aina pitää olla jotain mitä tehdä. Et sä voi vaan niinku hengata. Sit siitä menee into niinku siitä hommasta, jos ei siulla ole mitään niinku kiinteitä tai semmosta.” (Nainen 19 vuotta.)

”Tavallaan ite on valmis tekemään mitä töitä tahansa, kuhan on vaan töitä. Sitten se jos ei saakaan töitä. Mua ahistaa sellanen ajatus, että joutuisin työttömäksi. Mä mieluummin teen mitä tahansa töitä, kun oon työttömänä... Se mun mielestä on niin lomaannuttavaa. En. Teen mieluummin ihan mitä tahansa muuta. Vaikka sitten vapaaehtoistyötä.” (Nainen 24 vuotta.)

Näille nuorille on työssä hyvin tärkeää myös viihtyvyys ja hyvä työporukka. Heille on tärkeää, että he saavat tehdä itseään kiinnostavaa työtä. Suurimmalle osalle haastatelluista nämä asiat olivat myös palkkaa tärkeämpiä, vaikka monet mainitsivatkin toimeentulon yhtenä työnteon merkityksistä. Vain kaksi haastatelluista nuorista piti palkkaa erittäin tärkeänä. Monen mielestä työstä täytyy saada palkkaa sen verran, että tulee toimeen. Viihtyvyys koettiin kuitenkin palkkaa tärkeämmäksi.

6.1.2 Joustavammat käsitykset: työarvot muutoksessa

Vaikka nuoret korostavatkin työnteon tärkeyttä, on heille kuitenkin tärkeää myös viihtyvyys ja hyvä työporukka. Monelle on tärkeää se, että saa tehdä työtä josta nauttii. Itsellä täytyy olla työssä mukavaa ja työn pitää olla kiinnostavaa. Työ merkitsee myös taloudellista turvaa ja toimeentuloa. On myös tärkeää, että työssä pääsee kehittymään ja toteuttamaan itseään. Osalle haastatelluista työn mukavuus ja itseä inspiroiva merkitys on myös vakinaisuutta tärkeämpää.

”Työyhteisö on tosi tärkeä asia, minkä takia täälläkin ollaan. Mä en todennäköisesti ois tännekään tullu, ellei täällä ois tosi hyvää työporukkaa.” (Nainen 21 vuotta.)

”Työssä on tärkeää se että siinä viihtyy, työn tekemisestä nauttii... Tai mulle on työssä tärkeää, et on hyvät työkaverit ja työyhteisö.” (Nainen 24 vuotta.)

Selkeästi suurin osa haastatelluista nuorista viihtyi Lapissa todella hyvin. Kaksi haastatelluista eräoppaan töitä tekevistä jopa kertoi viihtyvänsä työssään niin hyvin, että työ ei tuntunut lainkaan työltä. Heidän mielestään aamut eivät tuntuneet siltä, että täytyisi herätä töihin. Töihin lähtö oli mieluisaa, koska he saivat tehdä sellaista työtä, josta nauttivat.

”... tykkäsin kyllä niin paljon että mä ain toivoin joka päivä, ettei olis huomina vapaapäivä.” (Nainen 29 vuotta.)

6.1.3 Perheen ja ystäväpiirin vaikutus nuorten työarvoihin ja -asenteisiin

Osa haastatelluista nuorista kertoo kavereidensa ihmetelleen, kun nuoret lähtivät Lappiin kausityöläisiksi. He kertovat kavereidensa olevan turvallisuushakuisia ja osalla heistä on jo perhettä sekä vakituinen työpaikka. Osa taas kertoo asian menneen toisin päin: perheen puolelta odotukset kohdistuvat vakituisen työhön ja pysyvään asuinpaikkaan kun taas kaverit ovat vaikuttaneet rennompaan elämänsenteeseen ja saaneet lähtemään kausityöläisiksi.

Monet nuorista kertovat työasenteidensa olevan kotoa lähtöisin, sillä he kertovat jo pienestä pitäen oppineensa, että palkan eteen on tehtävä työtä ja vanhemmat ovat patistelleet kesätöihin. Suurin osa kertoo, että samoin kuin itselle, myös ystäville ja perheelle työ merkitsee toimeentuloa ja on tärkeää, että saa tehdä työtä, eikä joudu työttömäksi.

”Meidän isä on ainakin hirveen kova tekee töitä. Se on vähän semmonen että se ei osaa levätä lomallakaan. (Nainen 29 vuotta.)

Osa nuorista kertoo kavereidensa olevan kuitenkin eri mieltä työnäön tärkeydestä. He kertovat joidenkin kavereidensa yrittävän päästä helpolla. Tällä nuoret tarkoittavat esimerkiksi sitä, että heillä on kavereita, jotka eivät ole töissä ja elävät sosiaalitoimiston

tukien avulla. Heillä ei myöskään ole motivaatiota työntekoon ja he kokevat pärjäävänsä myös tukien varassa, jolloin työtä ei tarvitse tehdä.

”No joillekin se tuntuu vähän väkinäiseltä, et jotkut ei oikeestaan taho mennä töihin vaan itkee koko aika että pitää mennä töihin ja niin pois päin. Mut sit taas perheessä on sitä taas mitä miullakin että se on elinehto.” (Mies 20 vuotta.)

Nuoret ovat siis saaneet vaikutteita oman työmoraalinsa muodostumiseen sekä kotoa vanhemmiltaan että ystäväpiiristään. Nuoret, jotka kertovat ystäviensä luistavan työnteosta, pitävät kuitenkin itse työtä tärkeänä elämänarvona. Yksi haastatelluista kuvaakin työtä vieroksuvia kavereitaan ”helppoheikeiksi”.

6.1.4 Haaveita yrittäjyydestä

Aineistoa analysoidessani aloin kiinnittää huomiota siihen, että useissa haastatteluissa nuoret ottivat puheeksi yrittäjyyden ja sen itselleen tärkeän merkityksen. En ollut ajatellut yrittäjyyden merkitystä tutkimukseni kannalta tutkimuskysymyksiä pohtiessani. Kun aineistosta alkoi kuitenkin analyysivaiheessa nousta esille nuorten kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan, huomasin yrittäjyyden merkityksen jäsentyvän osaksi nuorten työarvoja ja – asenteita ja näin ollen liittyvän ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni.

Seitsemän haastatelluista nuorista haaveilee tulevaisuudessa perustavansa oman yrityksen. Kaksi näistä nuorista työskentelee ravintola-alalla ja he haaveilevat tulevaisuudessa oman ravintolan perustamisesta.

”Ennen kolmeakymmentä oma ravintola. Se on niinku tavoitteena.” (Mies 21 vuotta.)

Viisi yrittäjyydestä haaveilevista nuorista oli tunturissa töissä joko matkailuun liittyen tai sitten vain viettämässä väli vuotta aikomuksenaan kouluttautua jollekin aivan toiselle alalle, kuten esimerkiksi fysioterapeutiksi. Yksi lasketteluun parissa työskentelevistä pohtii esimerkiksi perustavansa oman yrityksen lasketteluun ja myyntimarkkinointiin liittyen.

”Itsellä on ainakin sellainen haave, että sais perustettua oman yrityksen. [...] Kyllä mä tykkään olla muilla töissä, mutta se nyt tuntuu, että ite vois olla johdossa täysin niistä omista asioista sitten.” (Nainen 21 vuotta.)

Nuorten kiinnostus yrittäjyyteen kertoo osaltaan heidän korkeasta työmoraalistaan. Nuoret eivät vieroksu työn tekemistä, mutta kertovat arvostavansa työssä tietynlaisia asioita, kuten hyvää työporukkaa. Näin ollen yrittäjyys jäsentyykin luontevasti nuorten ajatteluun, sillä yrittäjinä toimiessaan he saavat itse vaikuttaa työnsä luonteeseen. Moni nuori pitääkin tärkeänä, että työ on motivoivaa ja kiinnostavaa itselle ja heillä on vaikutusmahdollisuuksia työnsä suhteen.

6.1.5 Yhteenveto: työ on nuorille tärkeää

Tähän tutkimukseen valikoituneet nuoret pitivät työtä tärkeänä osana elämää. Kaikille työ oli jonkin verran tärkeää ja osa kuvasi työtä jopa ”elämän ytimeksi”. Näiden nuorten työmoraali on siis korkea ja heidän mielestään ihmisen on tehtävä töitä elääkseen. Erilaisten yhteiskunnan tukien varassa eläminen ei ollut nuorten mielestä kelvollista elämää. Vaikka nuoret kertoivat työn itsessään olevan heille tärkeää, he arvostivat kuitenkin työssä eniten hyvää työporukkaa ja työkaverit olivat tärkeä osa työssä viihtymistä. Työssä viihtyminen yleensä olikin näille nuorille tärkeässä roolissa. Suurin osa nuorista piti työssä viihtymistä palkkaa tärkeämpänä. Nuoret kertoivat saaneensa työarvonsa pitkälti kotoaan vanhemmiltaan, mutta toisaalta muutama nuorista koki kaveripiirinsä vaikuttaneen rentoon elämänsenteeseen, joka ilmeni rohkeutena lähteä kausityöläiseksi Lappiin. Toisaalta osa nuorista kertoi ystäviensä elävän yhteiskunnan tuilla ja kertoi itse olevansa sitä mieltä, että elanto on ansaittava työtä tekemällä. Yrittäjyyden merkitys osoittautui myös keskeiseksi näille nuorille. Toisaalta voidaan ajatella, että koska nuoret ovat työskennelleet epävarmassa ja lyhytaikaisessa kausityössä, myöskään yrittäjyyden mukanaan tuoma epävarmuus ei pelota heitä. Toisaalta taas nuoret työskentelevät sellaisilla aloilla, jossa yrittäjyys on tavallista, kuten esimerkiksi eräoppaat ja ravintola-ala.

6.2 Nuorten tulevaisuuden odotukset työelämänsä suhteen

Toinen tutkimuskysymyksen liittyä Lapin turistikeskuksissa työskentelevien nuorten tulevaisuuden odotuksiin työelämänsä suhteen. Haastatellut nuoret kertovat odottavansa tulevaisuudelta monenlaisia asioita. He toivovat muun muassa vakituista työtä, perhettä ja lapsia. Heille on tärkeää, että he saavat tehdä työtä, jossa viihtyvät. Osa kertoi pelkäävänsä, että jumiutuu työhön, josta ei nauti. Helve pyytää nuoria kertomaan haastatteluissa, millaisena he näkevät tulevaisuutensa kymmenen vuoden kuluttua. Osa nuorista osasi heti vastata kysymykseen, kun taas osalle kysymys oli vaikea, ja he kertoivat että eivät ole suunnitelleet tulevaisuutta niin pitkälle. Osa koki asian niin, että he tarkoituksenmukaisesti suunnittelevat vain kauden kerrallaan eivätkä haluakaan sen enempää miettiä tulevaa, vaan he haluavat elää niin sanotusti hetkessä. Joidenkin mielestä tulevaisuuden tarkka suunnittelu tuntui turhalta, sillä tarkat suunnitelmat eivät kuitenkaan loppujen lopuksi päde. Erityisesti nuoret, jotka olivat menossa vielä pätkätyön päättymisen jälkeen opiskelemaan, kokivat näin. Nuorten tulevaisuuden haaveet vaihtelevat kotiäitiydestä ulkomailta työskentelyyn. Osa heistä pitää tavoitteenaan esimiestehtäviin pääsyä, kun taas jotkut nimenomaan mainitsevat, että eivät halua johtotehtäviin.

6.2.1 Vakituinen työ toiveena tulevaisuudessa

Suurin osa haastatelluista nuorista kertoi odottavansa tulevaisuudessa saavansa vakituisen työn. He toivovat myös omaa pysyvää kotia ja paikoilleen asettumista ainaisen pätkätöiden perässä paikasta toiseen muuttamisen sijaan. Moni myös kertoo ihastuneensa Lappiin niin, että voisi jäädä sinne loppuelämäkseen. Myös ammatti kuului tulevaisuuden haaveisiin niillä nuorilla, joilla ei sitä vielä varsinaisesti ollut.

”En mä nyt kuitenkaan usko että mä loppu elämää teen tällisiä pätkätöitä kuitenkaan. Toivottavasti.” (Nainen 29 vuotta.)

”Vakityö, oma kämpä, isompi kun tuo 32 neliö. Niin sanottua työläistä arkea. Nythän tää on tällästä vähän opiskelijaelämän kaltaista.[...] Et mulla olis se vakiduuni. Se olis se kaikkein tärkein.” (Mies 19 vuotta.)

Nuoret siis odottavat tulevaisuudeltaan työtä, jossa viihtyvät ja jonka tekemisestä he nauttivat. He kertovat myös haluavansa tehdä omanlaistaan työtä, joka on itselle antoisaa ja monipuolista. Myös työssä kehittyminen tuntuu olevan nuorille tärkeää.

”Mä haluaisin tehdä työtä missä mä viihdyn ja mikä on kivaa. Semmonen mikä antaa mulle jotain.” (Nainen 29 vuotta.)

”Semmosta monipuolista työtä, ettei oo aina sama päivärutiini.” (Mies 20 vuotta.)

Suurin osa haastatelluista nuorista mainitsee perheen perustamisen olevan yksi heidän tulevaisuuden toiveistaan jossakin vaiheessa elämää. He kuitenkin kertovat, että se ei tunnu vielä ajankohtaiselta. Perhe kuului näiden nuorten mielestä elämänvaiheeseen, jossa oli jo asetettu paikoilleen ja suunnitelmat siitä, millaista elämää haluaa elää, olisivat selkeytyneet. Suurin osa nuorista, jotka halusivat tulevaisuudessa perustaa perheen, kokivat että tämän kaltaiset pätkätyöt eivät sovi perhe-elämään, vaan silloin on asetettava paikoilleen ja löydettävä työt samalta alueelta ilman jatkuvaa reissaamista. Osa nuorista mainitsi myös yhtenä tavoitteenaan perheen elintason turvaamisen.

”Varmaan perhe-elämää (10 vuoden päästä), jos sitä pitää olla sit se vakituinen työpaikka siinä vaiheessa. Eihän se oo lapsillekaan hyvä jos isä huitelee tuolla ympäri maailmaa ja että äiti hoitaa loppupeleissä.” (Mies 20 vuotta.)

6.2.2 Unelmat ulkomaista

Osa Lapin turistikeskuksissa työskennelleistä nuorista on ollut joko vaihto-opiskelemassa tai töissä ulkomailla jossakin vaiheessa elämäänsä. Lisäksi todella suuri osa näistä nuorista kertoi, että voisi ajatella ulkomailla työskentelyä jossakin elämänsä vaiheessa. He ovat siis melko kansainvälistä porukkaa ja heillä on hyvä kielitaito, jota he myös tarvitsevat työssään matkailijoiden parissa. Muutama kertoo hakeneensa kesätöitä myös ulkomailta ja osalle ulkomaille lähtö on varteenotettava vaihtoehto, jos töitä ei löydy Suomesta. He

pohtivat myös kansainvälisen työkokemuksen tärkeyttä, mutta eräs nuorista kertoi Suomea huonomman palkkatason olevan esteenä ulkomaille lähtemiselle.

”Miekin olen sitten valmis lähtemään vaikka ulkomaille jos näyttää ettei Suomesta löydy (töitä). [...] en osaa ihan niin kun tiettyä maata sanoa, mutta olen mie ollu vähän siellä sun täällä kesäinkin niin kun, ettei ole sillai väliä.” (Nainen 27 vuotta.)

Vaikka ulkomaille lähtö kiinnosti monia, kokivat nuoret esimerkiksi parisuhteen olevan esteenä lähtemiselle. Muutama nuorista mainitsi viihtyvänsä Suomessa niin hyvin, että ulkomaat eivät kiinnostaneet. Osa taas oli vasta palannut reissaamasta takaisin Suomeen ja kertoi päättäneensä olla nyt jonkin aikaa Suomessa.

6.2.3 Halu kouluttautua lisää

Kuusi Lapin turistikeskuksissa työskennelleistä nuorista on viettämässä Lapissa joko välivuotta opiskeluista tai he työskentelevät tuntureissa opiskelujen ohella. Yksi heistä kertoo olevansa tunturissa työharjoittelussa. Kolme nuorta on aloittamassa lukion jälkeistä opiskelua ammattikorkeakouluissa tai yliopistoissa erilaisilla aloilla eläinlääketieteellisestä kuvalliseen viestintään.

Todella suuri osa näistä nuorista pohtii opiskelun tärkeyttä ja kertoo haluavansa opiskella vielä tulevaisuudessa. Osa haaveilee vaihtavansa kokonaan alaa, kun taas osa haluaa käydä lyhyitä kursseja täydentääkseen jo olemassa olevaa tutkintoansa. Erityisesti ravintola-alalla työskentelevät nuoret kertovat halustaan kouluttautua vielä lisää. Kaksi heistä mainitsee esimerkiksi haluavansa vielä suorittaa restonomiopinnot. Lisäksi nämä nuoret pohtivat vuoropäällikkökoulutuksen tai keittiömestarin koulutuksen hankkimista, sillä he haluavat edetä urallaan. Nuoret, jotka pohtivat vaihtavansa alaa tulevaisuudessa, haaveilivat erilaisista ammateista sisustusmyyjästä opettamiseen ja taiteeseen liittyviin aloihin.

Nuoret siis vielä pohtivat tulevaisuuttaan ja tämä näkyy myös opiskeluhaaveissa. Osalla on jo ammatti, mutta silti he miettivät alanvaihtoa. Osa on vasta aloittamassa lukion jälkeisiä opintojaan ja nuorin haastatelluista kertoo vielä suorittavansa kesken olevia merkonomin

opintojaan. Vanhimmat haastatelluista nuorista ovat jo opiskelleet itselleen ammatin ja kertovat miettineensä lyhyitä lisäkursseja täydennykseksi tutkintoonsa. Haastatelluista nuorista ilmenee myös opiskeluihin liittyen se, että Lapissa olo on suurimmalle osalle välivaihe elämässä. He ovat töissä, vaikka tietävät opiskelun olevan vielä edessä, mutta koska ala ei ole kaikille vielä selvillä, nuoret tekevät erilaisia töitä ja samalla pohtivat tulevaisuuttaan yrittäen löytää oman alansa, jota lähteä opiskelemaan.

6.2.4 Positiivinen usko tulevaisuuteen ja työllistymiseen

Lapin turistikeskuksissa pätkätöitä tehneet nuoret uskovat tulevaisuuteensa ja omiin mahdollisuuksiinsa vaikuttaa ja valita. Kuten Kylmäkoski (2012) on raportoinut tutkimuksessaan, näitä nuoria ei vaivaa pelko työttömäksi jäämisestä pätkätöiden välillä. Kylmäkosken (2012) mukaan aineisto onkin tämän vuoksi melko epätyypillinen pätkätyöläisaineisto.

Nämä nuoret uskovat tulevaisuuteen ja asioiden järjestymiseen omalla painollaan. He kokevat voivansa omilla valinnoillaan vaikuttaa ja uskovat työtä löytyvän. Moni näistä nuorista kertoo ottavansa vastaan mitä tahansa työtä, kunhan vaan ei tarvitsisi olla työttömänä. Silti kuitenkin jos työttömyyskausi välillä tulee, se ei haittaa, vaan nuoret ottavat nämä lyhyet ajanjaksot loman kannalta. Osa kertoo silloin menevänsä tapaamaan ystäviä ja sukulaisia, sillä kun nuoret ovat töissä kaukana kotiseudultaan, eivät he työskentelykausina välttämättä näe läheisiään. Jos nuorilla on aikomus jatkaa töitä Lapissa, he saattavat viettää sesonkikausien välissä lomaa ja olla tämän ajan työttömänä oleillen Lapissa.

Kun nuorilta kysyttiin laman vaikutuksesta heidän elämäänsä, osa heistä kertoi huomanneensa, että turisteja oli vähemmän kuin vaikkapa viime kaudella. Osa myös kertoi ystäviensä vaikeudesta löytää työtä. Kuitenkaan heitä ei pelottanut lama, vaan suurin osa näistä nuorista totesi aina jotakin työtä löytyvän. He myös uskoivat oman aktiivisuutensa vaikuttavan tähän todella paljon.

”Periaatteessa työtä tekeväille löytyy. [...] mä oon aina saanu kesätöitä. [...] Jos oot valmis likaan kätes, ei oo mitään huolta siitä tuutko saamaan työtä vai et.” (Mies 25 vuotta.)

”Oon todennu, että aina sitä jotenkin pärjää. Ja aina sitä jotenkin tulee toimeen. Aina sitä jotakin tulee vastaan, että pystyy tekemään jotain keikkatöitä. Melkeinpä mitä vaan.” (Nainen 21 vuotta.)

Muutama nuorista kertoo kuitenkin olevansa huolissaan taloustilanteen vaikutuksista töiden löytymiseen. He kertovat ystäviensä joutuneen työttömiksi tai lomautetuiksi ja tämä on saanut heidät itsensäkin miettimään töiden löytymisen epävarmuutta. Yksi nuorista kertoo valmistautuneensa töiden vähyteen ja hankkineensa osa-aikatyön työnsä rinnalle. Hän kertoo myös ystäviensä jääneen työttömiksi ja tämän myös huolestuttavan itseään. Nuoret ymmärtävät taloustilanteiden vaikuttavan vahvasti matkailualaan, sillä muilla aloilla työttömyydestä tai lomautuksista kärsivillä ihmisillä ei ole varaa lähteä lomailemaan turistikeskuksiin ja näin laman vaikutukset heijastuvat nopeasti matkailualaan.

Yksi haastatelluista, joka kuvaa omaa työmoraaliaan korkeaksi ja sanoo aina löytäneensä töitä, kertoo olevansa huolissaan suomalaisista, joita ei kiinnosta työnteko. Häntä huolettaa ja hävettääkin se, että suomalaisia on työttömänä, mutta Suomeen tulee muista maista niin sanottua halpatyövoimaa tekemään työt. Tässä voi käydä niin, että kun muusta maasta töihin tullut työntekijä saa Suomen kansalaisuuden, hän alkaakin pikku hiljaa huomata, että Suomessa ei tarvitse tehdä töitä elääkseen. Haastatellun nuoren mielestä tukia saa liian helposti ja Suomen kansalaisuuden saaneet ulkomaalaiset voivat vaan alkaa nostaa tukia tekemättä työtä. Näin ollen Suomen työttömien määrä vain loppujen lopuksi kasvaa ja myös korvauksiin käytettävät menot kasvavat. Kyseisen nuoren mielestä suomalaisten tulisi ottaa itseään niskasta kiinni ja tehdä tarjolla olevat työt laskien vaatimustasoaan työn suhteen. Hän kannattaa myös yrittäjyyttä vaihtoehtona nuorille, jotka eivät löydä töitä: nuoret voisivat tehdä yrittäjyyden kautta itse ammatin itselleen. Hän uskoo, että koko tulevaisuus on itsestä kiinni. Omilla valinnoilla ja sinnikkyydellä on suuri merkitys.

6.2.5 Yhteenveto: tulevaisuudessa ”työläistä arkea”

Yksi haastatelluista totesi odottavansa tulevaisuudelta ”työläistä arkea” eli elämää johon kuuluu sekä työn tekoa että aikaa perheen kanssa. Nämä nuoret haaveilevat siis tulevaisuudessa vakituisesta työstä ja perheestä. He odottavat suunnitelmiensa selkeytyvän ja vasta sen jälkeen he haluavat asettua paikoilleen. Heidän mielestään on ensin kokeiltava erilaista elämää, jotta voi tietää mitä haluaa. Tähän Lapin kausityöt soveltuvat hyvin. Todella moni nuorista kertoo miettineensä myös ulkomailla työskentelyä. Osa heistä onkin jo ollut ulkomailla töissä ja osa taas kertoo olevansa valmis lähtemään ulkomaille, jos tuntuu, että Suomessa ei ole työtä tarjolla. Moni nuorista on vielä menossa opiskelemaan ja myös sellaiset nuoret, joilla on jo ammatti, kertovat halustaan kouluttautua vielä lisää esimerkiksi erilaisten kurssien merkeissä. Poikkeuksellista näiden nuorten keskuudessa on heidän erittäin positiivinen uskonsa tulevaisuuteen ja työllistymiseen (vrt. esim. Leinikki 2009). Vain muutama nuorista kertoo pelkäävänsä huonoa taloustilannetta ja työttömyysuhkaa. Näillä nuorilla on vakaa usko työllistymiseensä taloustilanteista riippumatta; työn löytyminen on itsestä ja omasta aktiivisuudesta kiinni.

6.3 Pätkätyöläisyyden kokeminen

Kolmas tutkimuskysymykseni liittyy pätkätöiden kokemiseen. Halusin selvittää, että ovatko nuoret pätkätyöläisiä omasta halustaan vai olosuhteiden pakosta. Aineiston perusteella näyttää siltä, että suurin osa Lapin turistikeskuksissa työskennelleistä nuorista tekee kausityötä omasta tahdostaan. Osa vetää Lappiin lasketteluharrastus, osaa luonto yleensäkin ja osa on vain tullut työn perässä kokeilemaan millaista työskentely turistikeskuksessa on. Heille tämän kaltaiset pätkätyöt ovat vain vaihe elämässä ja kuuluvat nuoruuteen. He etsivät itseään ja hakevat todellisia kiinnostuksensa kohteita. Osa ei ole ollenkaan varma, mitä haluaa tulevaisuudessa ja toivoo tämän selviävän lähivuosina työkokemuksen myötä. Näitä nuoria ei siis ahdistu olla pätkätyöläisiä, vaan he ovat sitä omasta tahdostaan ja osa toteaa, että ei edes haluaisi tässä vaiheessa elämäänsä vakituista työtä.

Toisaalta osa nuorista mainitsee, että pätkätyöt vaikeuttavat ihmissuhteita ja ainainen työnhaku ja muuttaminen on rasittavaa. Osalla nuorista ei ole ollut omaa kotia vanhempien luota lähtemisen jälkeen ja siitä he haaveilevat. Vaikka nuoret ovat pätkätöissä vapaaehtoisesti ja ovat tyytyväisiä sen hetkiseen elämäntilanteeseensa, he kuitenkin luonnehtivat tuntureiden pätkätöitä kokeiluvaiheeksi ja haluavat tulevaisuudessa perheen ja pysyvämmän työn, kuten olen edellä maininnut.

6.3.1 Pätkätyöt kokeilu- ja välivaiheena elämässä

Monet nuorista kertovat Lapin turistikeskusten pätkätöiden oleva välivaihe heidän elämässään. He eivät vielä halua asettua paikoilleen. He nauttivat reissaamisesta ja osa kertoo, että on mukavaa kun ei tiedä tulevasta. Tämä sopii näiden nuorten elämäntilanteeseen ja on osa nuoruutta. He myös kertovat pätkätöiden sopivan hyvin opiskelujen lomaan ja näin ollen ovat nuorille hyvä vaihtoehto.

Ne nuoret, jotka harrastavat laskettelua, kuvaavat työtäänkin huiviksi, koska harrastusmahdollisuudet antavat niin hyvän vastapainon työlle. He kertovat, että on mukavaa kun elämä ei ole pelkkää työntekoa, vaan voi myös siinä samalla tehdä sitä mistä tykkää, eli lasketella. Osalla nuorista ilmaiset rinneliput kuuluvat työetuihin, kun taas osalla ei. Silti nuoret kertovat olevansa tyytyväisiä, kun laskettelumahdollisuudet ovat työpaikan vieressä. Osa taas kertoo tulleensa vain töihin, vaikka laskettelu kuuluisikin harrastuksiin. Töissä saattaa välillä olla niin kiire, että lasketteluun ei jää aikaa ja voimia edes vapaa-ajalla. Toisaalta osa nuorista kertoi tulleensa niin lyhyelle pätkälle Lappiin, että oli jättänyt lasketteluvälineet tarkoituksella kotiin.

Kuitenkin nuoret kokevat, että tämänkaltaiset pätkätyöt ja perhe-elämä eivät sovi yhteen. He pitävät tämänkaltaisia pätkätöitä nuoruuteen kuuluvana kokeiluvaiheena ja haluavat tulevaisuudessa pysyvyyttä. Erään haastatellun mukaan reissaaminen kuuluu nuoruuteen ja vanhemmiten hän haluaa pysyvyyttä.

6.3.2 Monipuolisuuden ja vaihtelevuuden tavoittelu

Nuoret kuvaavat pätkätoita myös virkistäviksi, sillä he eivät ehdi kyllästyä kun maisemat ja ihmiset vaihtelevat tiuhaan tahtiin. He kokevat, että on mukavaa kun saa paljon uutta työkokemusta ja samalla uusia ystäviä. Nuoret kertovat oppivansa uutta ja kerryttävänsä kokemusta elämästä ja työstä tulevaisuuden varalle.

Osa nuorista kertoo, etteivät he voisi kuvitellakaan vielä sellaista elämää, että olisivat koko ajan samassa paikassa, koska eivät vielä tiedä mitä haluavat tulevaisuudessa tehdä. Heitä viehättää pätkätoissa vaihtelevuus ja erilaisuus sekä se, että voi olla yhden kauden jossakin ja vaihtaa seuraavaksi kaudeksi jonnekin aivan muualle. Nuoret arvostavat myös pätkätyön tuomaa vapautta ja valinnan vaihtoehtoja.

”Enkä mie niinku tiä mitä mie haluan tehdä. En mie tiä niinku kuitenkaan mikä se oma juttu on. Ja mie haluan vaihtelua. Minua rupee tympäsemään jos mie oon samassa paikassa liian pitkään.” (Nainen 19 vuotta.)

”Tää on hirveen erilaista aina. Ei kerkee kyllä kyllästyä. Tosi semmosta vaihtelevaa. Varsinkin sekin just et mä tykkään käydä eri paikoissa just töissä, et olla just yhden kauden jossain.” (Nainen 21 vuotta.)

Nuoret kertovat myös kokevansa Lapin turistikeskuksissa työskentelyn ikään kuin lomana siinä mielessä, että he saavat olla lähellä luontoa. Moni haastatelluista mainitsee ajatuksen toimistoon jumiutumisen aamukahdeksasta iltapäiväneljään tuntuvaan ahdistavalta. He tykkäävät reissata ja tavata uusia ihmisiä, sillä se on rikastuttavaa. Eräs haastateltava kertoo pitävänsä siitä, että saa tehdä töitä sillä tahdilla kuin itsestä hyvältä tuntuu. Jos tuntuu, että tarvitsee pätkien välissä lomaa, niin sitä voi pitää.

Muutama näistä nuorista kertoo työskentelevänsä talvet Lapissa ja kesät Etelä-Suomen kesäkaupungeissa, esimerkiksi Hangossa. He siis kulkevat sesongin mukana paikasta toiseen. He kuvaavat tätä nuoruuden vaiheeksi: elämästä täytyy nauttia ja pitää hauskaa kun vielä jaksaa ja voi. Heille on tärkeää, että talvisin saa toteuttaa tärkeää lasketteluharrastustaan ja kesäisin pääsee nauttimaan auringosta ja lämmöstä.

”Sanotaan, että tää on mun elämäntapa tällä hetkellä. Kesät aurinko- tai kesäkaupungeissa ja talvet täällä että pääsee laskettelemaan.” (Mies 21 vuotta.)

6.3.3 Pysymättömyyden ahdistavuus

Vaikka nuoret viihtyvät hyvin Lapin turistikeskusten pätkätöissä ja tämänkaltaiset työt ovat nuorten oma valinta, monet heistä kertovat pätkätöissä olevan myös huonoja puolia. Kun maisemat ja ympärillä olevat ihmiset vaihtuvat tiuhaan tahtiin, se luo pysymättömyyden tunnetta. Nuoret kertovat kokevansa tulevaisuuden suunnittelun vaikeaksi, koska eivät tiedä tulevista työtilanteista. Osa kertoo tarkoituksella suunnittelevansa vain yhden kauden kerrallaan eteenpäin, koska tarkat suunnitelmat eivät kuitenkaan toteudu.

Nuoret kertovat myös vaikeudesta sitoutua ja luoda kestäviä ihmissuhteita. Muutama kertoo seurustelusuhteensa kariutuneen Lappiin tulon jälkeen. Joillakin nuorilla kuitenkin on tyttö- tai poikaystävä esimerkiksi kotiseudulla ja he kertovat parisuhteen toimimisen olevan kiinni asennoitumisesta. Osa nuorista kokee myös huonoksi, että monesti lyhyiden pätkätöiden yhteydessä myös ihmisiin tutustuminen jää puolitiehen.

Eräs haastatelluista kertoo, että hänellä on tavaransa aina autossa ja ne kulkevat mukana. Hän ei tarvitse vakituista asuntoa tai omaisuutta ympärilleen ollakseen onnellinen. Hän kertoo voivansa mennä vanhempiansa luo *”leikkimään, että nyt on koti”*. (Nainen 21 vuotta.) Toisaalta osa haastatelluista nuorista kertoo, että heillä on kotipaikkakunnallaan vakituinen asunto olemassa. Osalla asunto on oma, toisilla taas vuokralla. He kuitenkin pitävät tärkeänä sitä, että pätkätöiden lomassa heillä on joku vakinainen oma paikka, jonne mennä.

Osa nuorista kokee pätkätyöläisyyden vaikuttavan myös siihen, että he eivät voi rakentaa itselleen pysyvää kotia. He eivät esimerkiksi halua maksaa vuokraa vaikkapa Etelä-Suomeen kun kuitenkin työskentelevät Lapissa, jossa myös maksavat vuokraa asunnostaan. Jotkut näistä nuorista kokevat asian huonona ja yksi haastatelluista kertookin, että olisi onnellisempi, jos hänellä olisi pysyvä koti.

”(pätkätyöt) vaikuttaa sillain etten mie pysty oikeen mihinkään rakentamaan sillain omaa kotia. [...] mutta kuitenkin haluttais että olis omat tavarat ja kaikkea. Että olis jotain ommaa. Mut ei sitä oikein nyt voi, kun ei tiää missä seuraavan kerran on töissä. Niin ei voi oikeen mihinkään laittaa sitä kotia.”
(Nainen 20 vuotta.)

Osa nuorista kokee myös huonona puolena pätkätyössä sen, että aina on ikään kuin aloitettava alusta kun paikka vaihtuu ja elämä tuntuu ainaiselta uuteen totuttelulta. Näin ollen nuoret kokevat vaihtelevuuden tuomalla monipuolisuudella olevan myös huonoja puolia.

”Totta kai se on ainut vaan, kun koko aika vaihtuu. [...] Et aina uuden totuttelemista on oikeestaan, et aina alottaa alusta.” (Nainen 22 vuotta.)

6.3.4 Yhteenveto: pätkätyöt välivaiheena elämässä

Aineiston perusteella näyttää siltä, että nuorten mielestä Lapin turistikeskusten pätkätyöt ovat kokeilu- ja itsensä etsimisvaihe heidän elämässään. Nuoret ovat tulleet Lappiin omasta tahdostaan, eli näin ollen Lapin kausityöt ovat heidän oma valintansa, eikä olosuhteiden pakon sanelemaa. Nuoret arvostavat vaihtelevuutta sekä työssä että työpaikoissa. Heidän mielestään tämänkaltaisissa kausitöissä on mukavaa sekä työpäivien vaihtelevuus että toisaalta koko työpaikkojen vaihtelevuus. Muutama nuorista kertoi elävänsä niin, että talvet he viettävät Lapissa ja kesät Etelä-Suomen kesäkaupungeissa, kuten Hangossa. Tätä he kuvasivat sen hetkiseksi elämäntavakseen. Toisaalta moni nuorista mainitsi Lapissa viihtymisestään huolimatta pätkätyöiden mukanaan tuoman epävarmuuden haitalliseksi tekijäksi, sillä elämä tuntui jatkuvalta töiden etsimiseltä ja hakemiselta. Aina oli mietittävä mitä seuraavaksi, ja näin ollen tavaroiden jatkuva säilyttäminen matkalaukussa tai autossa tuntui järkevimmältä vaihtoehdolta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET: TYÖ NUORTEN NÄKÖKULMASTA

Tässä luvussa pyrin kokoamaan tutkimukseni olennaisimmat tulokset sekä keskustelemaan tulosteni sekä aikaisemman tutkimuksen ja työni viitekehyksen välillä. Aluksi lähdin liikkeelle nuorten työarvoista ja – asenteista edeten heidän tulevaisuuden odotuksiinsa ja pätkätyön kokemiseen. Pyrin tässä luvussa pohtimaan saamiani tuloksia keskeisimpien tutkimuksissa mukana olevien teoreetikoiden, eli Weberin, Sennettin ja Beckin, näkökulmista sekä ottamaan tarkasteluun mukaan myös aikaisemman pätkätyötutkimuksen vertaillen omiani ja muiden saamia tuloksia.

7.1 Näkökulmien moniulotteisuus – perinteisyydestä joustavuuteen

Vuosina 2009–2010 Lapin turistikeskuksissa työskennelleiden nuorten keskuudesta löytyi hyvin monenlaisia työarvoja ja – asenteita. Miltei kaikki haastatellut kertoivat työn merkitsevän heille paljon. Monet haastatelluista kuvasivat työtä esimerkiksi elämän ytimeksi ja asiaksi, jota täytyy tehdä. Työ merkitsi sekä toimeentuloa että toimi ikään kuin elämän jäsentäjänä; syynä nousta aamuisin sängystä ylös. Tämä asennoituminen työhön on hyvinkin Weberin (1980) protestanttisen etiikan ajatusten mukainen. Hänen mukaansa työ on ihmisen elämän perusta ja ainut keino pysyä oikealla Jumalaa palvelevalla tiellä. Toisaalta, vaikka nuoret kokivat työn elämän perustaksi, he kuitenkin kannattivat melko joustavia työn arvoja. Osa nuorista mainitsi, että vaikka työ on tärkeää, se ei saa olla liian tärkeää. Näin ollen osa nuorista ei pelännyt pätkätöiden väliin jääviä mahdollisia työttömyyskausia, vaan ottivat ne loman kannalta. Toisaalta taas osa nuorista mainitsi pitävänsä työttömyyttä todella pahana asiana ja menevänsä mieluummin vapaaehtoistyöhön kuin jäävänsä täysin toimettomaksi.

Palkka ei osoittautunut näille nuorille tärkeimmäksi asiaksi työssä, vaan he arvostivat enemmän työyhteisöä. Todella moni nuorista piti tärkeimpänä asiana työssä hyvää työporukkaa ja mukavia työkavereita. Lisäksi työn mielekkyys ylipäättensä koettiin todella tärkeäksi. Moni nuorista kertoi, että jos he saavat tehdä työtä josta nauttivat, palkan

suuruudella ei ole niin väliä, kunhan sillä vaan tulee toimeen. Beck (1990, 214–215) pohtii riskiyhteiskuntateoriassaan työn mielekkyyden korvaantumista palkkapussilla. Beckin mukaan työ on elämään mielekkyyttä ja järjestystä luova tekijä, kuten myös näidenkin nuorten mielestä näyttäisi olevan. Beckin (1990) mukaan riskiyhteiskunnassa työn mielekkyys kuitenkin vastaa johtoportaan käsityksissä suoraan palkkapussin suuruutta ja työn tuloksesta koitua hyöty on ajautunut pois työntekijän ulottuville. Näin ollen palkka olisi keskeisintä työssä ja työntekijän tehtävä olisi vain suorittaa työnsä muusta välittämättä. Näille nuorille palkan merkitys kuitenkin osoittautui vähemmän tärkeäksi ja muut asiat työssä, kuten työn luonne itsessään ja viihtyvyys, korostuivat. Beckin (2000, 70–78) mukaan epävarmuus on riskiyhteiskuntaa määrittävä voima. Nämä nuoret näyttäisivät hallitsevan epävarmuutta hyvin, sillä he uskoivat tulevaisuudessa työllistyvänsä ja kertoivat aina löytävänsä jonkin uuden työn. Tässä suhteessa nuoret olivat myös hyvin joustavia, sillä osa heistä kertoi olevansa valmis lähtemään vaikka ulkomaille, jos Suomesta ei löytyisi työtä. On mielenkiintoista, että nuoret kestävät hyvin pätkätyön mukanaan tuomaa epävarmuutta, vaikka toisaalta osa heistä harmittelee sitä, että pätkien vaihtuessa elämä on ainaista uuden opettelua. Kuitenkin he uskovat työllistyvänsä. Tämä saattaa mahdollisesti johtua nuorten elämäntilanteesta. Suurimmalla osalla heistä ei ole vielä perhettä elätettävänä tai asuntolainaa maksettavana. Näin ollen he pystyvät liikkumaan ympäri Suomea töiden perässä ja kokevat reissaamisen kuuluvan nuoruuden elämänvaiheeseen. Koska he voivat liikkua töiden perässä, on töiden löytäminen myös helpompaa, kuin jos vaihtoehtoina olisivat vain jonkin pienen kunnan sisäiset työmarkkinat. Tämä voi olla syynä nuorten suureen luottamukseen töiden löytymisestä. Työ on siis edelleenkin tärkeässä asemassa nuorille ja näin ollen mielestäni pelko siitä, että nykynuorista ei ole täyttämään Suomen työmarkkinoita, kuulostaa kaukaiselta (ks. esim. Helve 2010, 82).

Nämä nuoret tuntuivat viihtyvän Lapissa ja tulleensa sinne omasta vapaasta tahdostaan hakemaan Lapin kausikokemusta ja suuntaa tulevaisuudelleen. Nämä nuoret eivät siis olleet pätkätyössä olosuhteiden pakottamina, vaan omasta tahdostaan. Heille pätkätyöt sopivat sen hetkiseen elämänvaiheeseen. Vaikka nuoret kertovatkin haaveilevansa tulevaisuudessa pysyvistä työstä ja perheen perustamisesta, sopivat pätkätyöt heidän elämänvaiheeseensa. Sennett (2002, 10–29) kuvaa ajan luonteen muuttumista niin, että ennen aika oli lineaarista: ihmiset suunnittelivat ja ennakoivat elämäänsä ja tämä antoi

heille tunteen elämän hallinnasta. Nykyään aika on sen sijaan enemmän pirstaloitunutta, eikä koko elämän etukäteen suunnittelu ole mahdollista, sillä työpaikkoja vaihdetaan useamman kerran elämässä ja kouluttaudutaan useaan eri ammattiin. Myös nämä nuoret kokivat, että tulevaisuutta on turha suunnitella pitkälle valmiiksi, sillä se ei kuitenkaan toteudu. Osa nuorista kertoo, että on jännittävää, kun ei niin tiedä tulevasta. He suunnittelevat yhden kauden kerrallaan ja vasta päätöksen lähestyessä loppuaan he alkavat miettiä, mitä tekevät seuraavaksi. Osa nuorista oli vasta aloittamassa lukion jälkeisiä opintoja kun taas osalla oli jo ammatti. Kuitenkin moni nuori kertoi koulutusaikeistaan ja pohti esimerkiksi erilaisten tutkintoaan täydentävien kurssien suorittamista.

Sennett (2002, 10–29) pohtii myös rutiinien merkitystä toisaalta turruttavina ja toisaalta turvallisuutta tuovina tekijöinä elämässä. Tämä liittyy keskusteluun työajan joustavoitumisesta eli siitä, että työntekijä saa itse valita työskentelyaikansa. Sennett pitää tässä vaarana sitä, että kun valinnan vapaus työajan suhteen on suuri, alkaa työn ja vapaa-ajan välinen raja hämärtyä. Lapissa työskennelleille nuorille tämä ei osoittautunut ongelmaksi, sillä suurin osa heistä kertoi viihtyvänsä työssään niin hyvin, että työ tuntui lomalta tai vapaa-ajalta. Näiden nuorten ajatukset sopivat näin ollen hyvin yhteen myös Himasen (2001, 7–31) käsittelemän hakkereiden työetiikan kanssa. Hakkereille työ on Himasen mukaan iloittelua, ei raatamista. Myös moni näistä nuorista kertoi viihtyvänsä työssään niin hyvin, että työ ei tuntunut lainkaan työltä, vaikka työpäivät viruivat välillä pitkiksi. Näin oli varsinkin eräoppaiden ja hiihdonopettajien keskuudessa. Tämä selittyy varmasti pitkälti sillä, että ensinnäkin nuoret työskentelivät lomakohteissa, eli lomalla olevien ihmisten keskellä. Ja toiseksi heille tärkeä harrastus, eli laskettelu oli myös osana työtä. Rutiinit eivät myöskään sopineet näille nuorille, sillä monet kertoivat haluavansa vaihtelua ja tekevänsä pätkätöitä juuri sen vuoksi. Osa nuorista kertoi kyllästyvänsä, jos oli samassa paikassa liian pitkään, ja siksi pätkätöiden mukanaan tuoma vaihtelevuus sopi heille hyvin.

7.2 Aikaisempi tutkimus: eroja ja yhtenevyyttä

Seuraavaksi siirryn käsittelemään saamiani tuloksia aikaisemman tutkimuksen näkökulmasta. Julkunen (2008, 110) kuvaa nykyajan työmarkkinoita liikkeeksi sisään ja ulos. Tällä hän tarkoittaa määräaikaisten työsuhteiden ja työttömyyskausien vuorottelemista keskenään. Juuri näin tapahtui myös Lapin turistikeskuksissa työskennelleiden nuorten keskuudessa. He kertoivat työkausien väliin joskus jäävän työttömyysjaksoja, jotka osa haastatelluista kertoi käyttävänsä ystävien ja sukulaisten tapaamiseen, sillä he saattoivat työskennellä pitkän välimatkan päässä läheisistään. Toisaalta osa haastateltavista kommentoi ottavansa lyhyet työttömyyskaudet loman kannalta. Aron (2006, 211) mukaan työttömyyden uhkaa pelkäävien nuorten määrä oli noussut kolmesta kymmeneen prosenttiin vuosien 1990–2000 välisellä ajanjaksolla. Kuten edellä käy ilmi, tämä ei päde tässä tutkimuksessa mukana olleiden nuorten keskuudessa, sillä suurin osa heistä ei pelkää työttömäksi joutumista. Koska määräaikaisuus ja pätkätyöläisyys on näille nuorille oma valinta, he eivät koe sitä pelottavaksi tai elämänlaatua huonontavaksi tekijäksi (vrt. esim. Kinnunen ym. 2011). Myös muissa tutkimuksissa vapauden tunne ja mahdollisuus eri alojen kokeiluun koettiin pätkätyön hyväksi puoliksi (Lehto & Sutela 2008; Laaksonen 2001; Lehto ym. 2005). Samaa mieltä olivat myös käyttämässäni aineistossa haastatellut nuoret, sillä he kertoivat arvostavansa valinnan vapautta ja kyllästyvänsä helposti, jos kaikki työpäivät olisivat keskenään samanlaisia. Moni nuorista oli viettämässä Lapissa jonkinlaista välivaihetta elämässään: joko hakemassa vapauden tunnetta reissaamalla tai hankkimassa työkokemusta ennen opiskelun aloittamista.

Lehdon & Sutelan (2008, 18–22) tutkimuksessa palvelutyössä työntekijäasemassa olevat pitivät useimmiten työtä hyvin tärkeänä elämänalueena. Näin on myös tässä tutkimuksessa, sillä suurin osa nuorista työskenteli Lapin turistikeskuksissa juuri asiakaspalvelutyössä. Lehdon ym. (2005) työpoliittisen tutkimuksen mukaan pätkätyöläiset kokivat usein vaikeaksi suunnitella tulevaisuutta, koska työsuhteen jatkuminen oli epävarmaa. Pätkätöiden ajattelusta kokeilu- ja välivaiheena johtuen käyttämäni aineiston nuoret eivät kertoneet pätkätöiden vaikuttavan heidän tulevaisuuden suunnitelmiinsa. Pikemminkin niihin vaikutti haastateltujen nuori ikä ja siitä johtuva tulevaisuuden suunnitelmien

vähäisyys tai epäselvyys. Toisaalta tämä asia voidaan nähdä myös eritavalla, sillä Åkerbladin (2014) tutkimuksessa osa haastatelluista kieltäytyi miettimästä tulevaisuutta ja etenevänsä projekti kerrallaan. Åkerblad tulkitsee tämän epävarmuuden ajattelemisen kieltämiseksi ja välttelemiseksi. Hänen mukaansa pätikätyöläiset keskittyivät vain sen hetkiseen tekemiseen yrittäen unohtaa tulevaisuutta varjostavan epävarmuuden tunteen. (emt.) Tässä tutkimuksessa käytetyssä aineistossa muutama nuorista kertoi, että he eivät halua suunnitella tulevaisuuttaan kovin pitkälle, vaan ajattelevat yhden kauden kerrallaan eteenpäin. Voi olla, että tämä johtuukin heidän epävarmuudestaan tulevaisuuden suhteen, jolloin he haluavat välttää koko asian ajattelua. Toisaalta nuoret saattoivat todeta suunnittelemattomuuden tuovan jännitystä elämään, mikä taas kertoo heidän nuoruudestaan ja siitä, että he haluavat elämäänsä vapauden tunnetta suunnitelmallisuuden ja sitoutumisen sijaan.

Yrittäjyyden merkitys osoittautui keskeiseksi Lapin turistikeskuksissa työskennelleille nuorille. Osa heistä haaveili yrityksen perustamisesta tulevaisuudessa. Tämä liittyi usein joko ravintola-alan työntekijöihin tai esimerkiksi eräoppaina työskenteleviin. Näillä aloilla työskenteleville yrittäjyys voi tuntua luontaiselta, koska alan yritykset ovat usein yksityisiä yrityksiä ja työllistääkseen itsensä, yrityksen perustaminen vaikkapa toiminimipohjaisesti on tyypillistä esimerkiksi eräoppaille. Ravintola-alalla työskentely sen sijaan onnistuu sekä palkkatyöläisenä että yrittäjänä, mutta tässä on erona se, että nuoret tuntuivat näkevän oman ravintolan omistamisen olevan korkeassa arvossa. Se näyttäytyi heille ikään kuin urahuippuna ja korkeimpana tavoitteena heidän alallaan. Åkerbladin (2014) tutkimuksessa osa haastatelluista kertoi harkitsevansa oman yrityksen perustamista, jos työtä ei muualta löytyisi. Sen sijaan käyttämäni aineiston mukaan yrityksen perustaminen siitä syystä, että muuta työtä ei löydy, ei vaikuttanut kovinkaan yleiseltä, vaan se oli pikemminkin tulevaisuuden haave, ei siis pakon edessä tehtävä ratkaisu. Vuoden 2004 nuorisobarometrin mukaan nuorten asenne yrittäjyyttä kohtaan osoittautui arvostavaksi (Myllyniemi 2004). Näin voidaan ajatella olevan myös käyttämäni aineiston nuorten keskuudessa. Nuorisobarometrin mukaan yrittäjyyttä miettivillä nuorilla korostui menestyksen tavoittelu, itseensä uskomisen ja jännityksen hakeminen hallitsevina luonteen piirteinä (emt). Näin voisi sanoa olevan myös tässä tutkimuksessa käytetyn aineiston nuorten keskuudessa. Yrittäjyshaaveista eniten kertoneet nuoret olivat hyvinkin itsevarmoja ja uskoivat elämässä pärjäämisen olevan täysin itsestä kiinni.

Nuoret pitivät työssä tärkeimpänä viihtyvyyttä ja hyvää työporukkaa. Työn sisällön merkitys siis korostui palkkaa tärkeämmäksi tekijäksi. Myös vuoden 2007 nuorisobarometrissä työn sisältö osoittautui nuorille tärkeimmäksi tekijäksi työssä, sillä 54 prosenttia vastaajista ajatteli näin. Toiseksi tärkeintä oli nuorisonbarometriin osallistuneille nuorille palkka ja kolmannelle sijalle nousi työn pysyvyys. (Myllyniemi 2007, 39–47.) Tämä tulos erosi käyttämäni aineiston nuorten ajatuksista, sillä heille palkka ei ollut tärkeässä merkityksessä ja he nimenomaan olivat valinneet pätkätyön pysyvän työn sijaan. Tämä johtuu varmasti pitkälti heidän elämänvaiheestaan, jossa he vielä etsivät kiinnostuksensa kohteita. Vuoden 2007 nuorisobarometrissä ilmenee myös asennemuutos työttömyyttä kohtaan, sillä 2000-luvun vaihteeseen saakka suurin osa nuorista piti työttömyyttä negatiivisena, kun taas vuonna 2007 57 prosenttia nuorista oli sitä mieltä, että työttömyys ei olekaan niin paha asia (emt). Tämä tukee myös käyttämäni aineiston nuorten mielipiteitä siitä, että maailma ei kaadu työttömyyteen, vaan silloin voi mennä tapaamaan kaukana asuvia ystäviä ja sukulaisia sekä pitää lomaa: uusi pätkätyö kuitenkin löytyisi pian, vaikka asiasta ei niin suurta huolenaihetta tekisikään.

Veijolan ym. (2008) tutkimuksen mukaan turismiin liittyvää sesonkityötä tekevät liikkuvat sesonkien mukana ympäri Suomea ja voivat välillä työskennellä ulkomaillakin. Juuri näin näyttäisi olevan myös käyttämäni aineiston nuorten keskuudessa. Osa heistä kertoi viettävänsä talvet Lapissa ja kesät Etelä-Suomen kesäkaupungeissa. Osa kertoi olleensa ulkomailla töissä, kun taas osa kertoi harkinneensa ulkomailla työskentelyn vaihtoehtoa. Samoin kuin Veijolan ym. (2008) tutkimuksessa myös tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että sesonkityön tekijät todella viihtyvät työssään ja heille työttömyysjaksot eivät ole ongelma, vaan hetki omalle ajalle.

8 LOPUKSI

Tämän tutkimuksen aineisto oli melko erikoinen harkinnanvarainen näyte, johon oli valikoitunut eri elämäntilanteissa olevia henkilöitä, joita kaikkia kuitenkin yhdisti Lapin turistikeskuksissa pätkätyöläisenä oleminen. Näillä nuorilla oli toisaalta hyvin perinteiset työarvot, sillä suurin osa heistä korosti työtä elämän perustana. Toisaalta nuoret olivat työasenteissaan hyvin joustavia, sillä heitä ei varsinaisesti pelottanut pätkätyöiden epävarmuus. Heille oli palkkaa tärkeämpää työssä viihtyminen ja hyvä henki työporukan kesken. Vaikka he haaveilivat tulevaisuudessa vakituisesta työstä ja perheestä, pätkätyöt sopivat heille heidän sen hetkisessä elämänvaiheessaan. Moni nuorista kertoi tullessaan Lappiin etsimään kiinnostuksensa kohteita ja viettämään välivuotta ennen opiskelujen aloittamista. Osa koki pätkätyöt sen hetkiseksi elämäntavakseen. Olennaisinta oli kuitenkin se, että nuoret olivat itse valinneet töiden perässä reissaamisen, eli se ei ollut yhteiskunnan muutoksen ja joustavien työmarkkinoiden sanelema pakko.

Gradun kirjoittaminen oli hitaampi ja työläämpi prosessi kuin osasin alkuun olettaa. Jos olisin takaisin alkupisteessä – hetkessä, jolloin tajusin nuorten pätkätyöläisten ajatusten työstä valikoituvan kiinnostukseni kohteeksi, ja jossa löysin käyttämäni aineiston, voi olla että valitsisin työlleni erilaiset lähtökohdat. Vaikka Lapin turistikeskuksissa työskennelleet nuoret kertoivat varsin perinteisiäkin näkökulmia työarvoistaan, olivat heidän käsityksensä työstä myös osaltaan hyvin joustavia. Koska palkka ei ollut näille nuorille työn keskeisin merkitys, vaan he arvostivat työssä viihtymistä ja työkavereiden merkitys oli heille myös suuri, olisi aihetta voinut lähestyä esimerkiksi myös Inglehartin kehittämän arvomuutosteorian näkökulmasta. Inglehartin (1977, 3–6, 21–24) mukaan postmaterialistiset arvot ovat alkaneet syrjäyttämään materialistisia arvoja länsimaisten työntekijöiden työorientaatioajattelussa. Materialistisilla arvoilla Inglehart tarkoittaa taloudellista ja fyysistä turvallisuutta korostavia arvoja, kun taas postmaterialistiset arvot liittyvät autonomiaan, itseilmaisuuksiin ja elämän laatuun. Syynä arvomuutokseen Inglehart pitää tasaista pitkään jatkunutta taloudellista kasvua. Arvot voivat olla myös rinnakkaisia, mutta keskeistä on se, että Inglehart väittää postmaterialististen arvojen alkaneen kiertää perinteisten materialististen arvojen ohi. Muutos on tapahtunut nimenomaan niin, että työn sisällöt ovat tärkeämpiä nuoremmille kuin vanhemmille työntekijöille. (emt.) Tämä

näyttäisi pitävän paikkansa myös käyttämässäni aineistossa haastateltujen nuorten keskuudessa. Näin toteutettuna gradustani olisi tullut melkolailla erinäköinen ja ehkä myös yksityiskohtaisemmin rajattu. Koska nykyään on suositeltavaa käyttää jo kerätyt aineistot tarkoin hyödyksi, eikä joka tilanteessa välttämättä kannata lähteä keräämään uutta aineistoa, olisi tässä yksi mahdollinen esimerkki jatkotutkimukselle aiheesta.

Vaikka ajat ovat muuttuneet protestanttisen työetiikan korostamisesta elämän perustana, on työ edelleen tärkeässä osassa elämän ja arjen jäsentymistä. Vaikka suurin osa aineiston nuorista kertoikin omaavansa korkean työmoraalin, tuli silti esiin mahdollisuus, että työ ei kiinnosta kaikkia nuoria. Muutama nuori kertoi ystävistään, jotka elävät yhteiskunnan tukien varassa ja pitävät tätä hyväksyttävänä. Aineiston nuoret kuitenkin paheksuivat ystäviensä laiskuutta. Asioissa on monia puolia ja mielipiteitä on useita erilaisia, mutta tämän pienen harkinnan varaiseen näytteeseen perustuvan aineiston perusteella näyttää siltä, että suomalaisten nuorten työmoraali on korkea ja motivaatio työntekoon kohtallaan. Näin ollen en usko, että työvoimapula tulee Suomessa toteutumaan ainakaan nuorten heikentyneen työmoraalin vuoksi, sillä pätkätyöt ovat nuorille kokeiluvaihe, ja suurin osa heistä haaveilee tulevaisuudessa paikalleen asettumisesta, vakituisesta työstä ja perheen perustamisesta.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti (1999). Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Aro, Mikko (2006). Työsuhteiden epävakaistuminen ja työssä oppimisen edellytykset. Teoksessa: Mäkinen, Jarkko & Olkinuora, Erkki & Rinne, Risto & Suikkanen, Asko (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy. 203–220.

Beck, Ulrich & Giddens, Anthony & Lash, Scott (1995). Nykyajan jäljillä: Refleksiivinen modernisaatio. Tampere: Vastapaino. Alkuteos: Reflexive Modernization. Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order. Suom. Leevi Lehto.

Beck, Ulrich (1990). Riskiyhteiskunnan vastamyrykyt: Organisoitu vastuuttomuus. Tampere: Vastapaino. Alkuteos: Gegengifte. Die organisierte Unverantwortlichkeit. Suom. Heikki Lempa.

Beck, Ulrich (2000). The Brave New World of Work. Cambridge: Polity Press. Alkuteos: Schöne neue Arbeitswelt. Vision Weltbürgergesellschaft. Translated by Patrick Camiller.

Elovainio, Marko & Heponiemi, Tarja (2011). Pätkätyöstä päivystykseen – epätyypillinen työ terveydenhuollossa. Teoksessa: Pietikäinen, Petteri (toim.) Työstä, jousta ja jaksaa: Työn ja hyvinvoinnin tulevaisuus. Tallinna: Gaudeamus. 95–106.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2003). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Eskola, Jari (2010). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa: Aaltola, Juhani & Valli Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: WS Bookwell Oy. 179–203.

Flacelière, Robert (1959). Sellaista oli elämä antiikin Kreikassa. Helsinki: WSOY. Alkuteos: La vie quotidienne a Grèce au siècle de Péricles. Suom. Marja Itkonen-Kaila.

Gary, Romain (1964). Hiihtopummi. Helsinki: Otava. Alkuteos: The Ski Bum. Suom. Pirjo Ranta.

Helve, Helena (2012a): Nuorten pätkätyöläisten arvot ja elämäntyyli Lapin turistikeskuksissa 2009–2010 [elektroninen aineisto]. FSD2788, versio 1.0 (2012-11-02). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja], 2012.

Helve, Helena & Evans, Karen (2013). Youth and work transitions in changing social landscapes. London: The Tufnell Press.

Helve, Helena (2013). From higher education to working life: Work values of young Finns in changing labour markets. Teoksessa: Helve, Helena & Evans, Karen (2013). Youth and work transitions in changing social landscapes. London: The Tufnell Press. 119–137.

Himanen, Pekka (2001). Hakkerietiikka ja informaatioajan henki. Juva: WS Bookwell Oy.

Himanen, Pekka (1997). Hautomo. Verkkojen filosofia. Juva: WSOY-Kirjapainoyksikkö.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Holvas, Jakke & Vähämäki, Jussi (2005). Odotustila. Pamfletti uudesta työstä. Pieksämäki: RT-Print Oy.

Hämäläinen, Ulla (2002). Koulutuksesta työelämään: Nuorten työllistymiseen vaikuttavat tekijät. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos, tutkimuksia 83.

Inglehart, Ronald (1977). The Silent Revolution. Changing Values and Political Styles Among Western Publics. Princeton: Princeton University Press.

Julkunen, Raija (2008). Uuden työn paradoksit. Keskusteluja 2000-luvun työprosess(e)ista. Tampere: Vastapaino.

Kauppinen, Timo (1989). Joustava yritys – Haaste ammattiyhdistysliikkeelle. Helsinki: Työelämän suhteiden neuvottelukunta.

Kinnunen, Ulla & Mauno, Saija & Mäkikangas, Anne & Nätti, Jouko (2011). Ovatko määräaikaiset työntekijät huono-osaisia? Teoksessa: Pietikäinen, Petteri (toim.) Työstä, joustaa ja jaksaa: Työn ja hyvinvoinnin tulevaisuus. Tallinna: Gaudeamus. 107–120.

Koistinen, Pertti (1999). Työpolitiikan perusteet. Juva: WSOY.

Kouvonen, Anne (2000). Lapset ja nuoret palkkatyössä. Työpoliittinen tutkimus. Helsinki: Hakapaino Oy. Työministeriö.

Kuula, Arja & Tiitinen, Sanni (2010). Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa: Ruusu vuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino. 446–459.

Kylmäkoski, Merja (2012). Nomadinen pätkätyö nuoruuden elämänpoliittisena valintana. Nuorisotutkimus 30 (4), 6–20.

Laaksonen, Helena (2001). Nuorten siirtyminen työmarkkinoille 1990-luvun Suomessa. Teoksessa: Kuure, Tapio (toim.) Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorisotutkimusseura. Pieksämäki: Kirjapaino Raamattutalo Oy, 86–96.

Lehto, Anna-Maija & Lyly-Yrjänäinen, Maija & Sutela, Hanna (2005). Pysyvän työn toivossa, määräaikaisten työsuhteiden käytöstä ja kokemisesta. Työpoliittinen tutkimus. Työministeriö. Helsinki: Hakapaino Oy.

Moilanen, Pentti & Rähä, Pekka (2010). Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa: Aaltola, Juhani & Valli Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: WS Bookwell Oy. 46–69.

Mäkinen, Jarkko & Kyhä, Henna & Olkinuora, Erkki (2006). Nuoret aikuiset ja työn epävarmuus. Teoksessa: Mäkinen, Jarkko & Olkinuora, Erkki & Rinne, Risto & Suikkanen, Asko (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy. 139–154.

Pietikäinen, Petteri (2011). Johdanto: Työstä elämää, työelämästä hyvinvointia. Teoksessa: Pietikäinen, Petteri (toim.) Työstä, jouta ja jaksa: Työn ja hyvinvoinnin tulevaisuus. Tallinna: Gaudeamus. 7–18.

Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (2010). Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa: Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino. 9–36.

Sennett, Richard (2002). Työn uusi järjestys: Miten uusi kapitalismi kuluttaa ihmisen luonnetta. Jyväskylä: Gummerus. Alkuteos: The Corrosion of Character. Suom. Kivinen, Eine & Kivinen, David.

Sennett, Richard (2004). Kunnioitus eriarvoisuuden maailmassa. Tampere: Vastapaino. Alkuteos: Respect in a World of Inequality. Suom. Koskinen, Kaisa.

Sennett, Richard (2007). Uuden kapitalismin kulttuuri. Tampere: Vastapaino. Alkuteos: The Culture of the New Capitalism. Suom. Koskinen, Kaisa.

Sulander, Juhani & Viluksela, Marja & Elo, Aija-Riitta & Huuskonen, Matti S & Leino, Timo (2007). Nuoret ja Työ 2006-barometri. Taulukkoraportti. Helsinki: Työterveyslaitos.

Suikkanen, Asko & Martti, Sirpa & Huilaja, Heikki (2006). Nuorten aikuisten elämäntilanne ja sosiaaliset valinnat. Teoksessa: Mäkinen, Jarkko & Olkinuora, Erkki & Rinne, Risto & Suikkanen, Asko (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy. 103–120.

Svynarenko Arseniy (2013). Regional identities future expectations and work values. Teoksessa: Helve, Helena & Evans, Karen (2013). Youth and work transitions in changing social landscapes. London: The Tufnell Press. 108–118.

Toivonen, Timo (1999). Empiirinen sosiaalitutkimus. Filosofia ja metodologia. Porvoo: WSOY.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.

Vuori, Jukka (2011). Valinnat ja voimavarat – kuinka selvittää työuran muutoksissa. Teoksessa: Pietikäinen, Petteri (toim.) Työstä, jouta ja jaksa: Työn ja hyvinvoinnin tulevaisuus. Tallinna: Gaudeamus. 121–132.

Weber, Max (1980). Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki. Juva: WSOY. Alkuteos: Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus. Suom. Timo Kyntäjä.

ELEKTRONISET LÄHTEET

Helve, Helena (2010). Nuorten asenteet, arvot ja maailmankuvat. Nuorten hyvin- ja pahoinvointi. Konsensuskokous 2010. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, Suomen Akatemia. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy. 81–89.

<http://www.duodecim.fi/kotisivut/docs/f1595320904/konsensus2010artikkelikirja.pdf>

(Viitattu 6.12.2013.)

Helve, Helena (2012b). Valmistu töihin – Mihin? Nuoret matkalla koulutuksesta työelämään. Nuorisofoorumi 2012. Taloudellinen tiedotustoimisto. Helsinki: Kopijyvä Oy.

http://www.tat.fi/digilehti/nuorisofoorumi2012/Nuorisofoorumi_2012.pdf

(Viitattu 6.12.2013.)

Leinikki, Sikke (2009). Pelon ja toivon välissä. Pätkätyöläisen urakerronta. Työelämäjulkaisut. TJS Opintokeskus. Helsinki: Yliopistopaino.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23349/pelonjat.pdf?sequence=2>

(Viitattu 4.3.2014.)

MTV3 (2013). Olli-Pekka. Haastattelu 16.9.2013.

<http://www.mtv.fi/ohjelmat.shtml/kotimaiset/yllas/henkilot/1796696/olli-pekka>

(Viitattu 5.3.2014.)

Myllyniemi, Sami (2004). Nuorisobarometri 2004. Teoksessa: Wilska, Terhi-Anna (toim.). Oman elämänsä yrittäjät? Nuorisobarometri 2004. Helsinki: Edita. 10–56

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/barometri2004.pdf

(Viitattu 5.3.2014.)

Myllyniemi, Sami (2006). Nuorisobarometri 2006. Teoksessa: Wilska, Terhi-Anna (Toim.). Uskon Asia. Nuorisobarometri 2006. Helsinki: Nykypaino. 14–89.

http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2006.pdf

(Viitattu 11.3.2014.)

Myllyniemi, Sami (2007). Perusarvot puntarissa. Nuorisobarometri 2007. Helsinki: Yliopistopaino.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2007.pdf

(Viitattu 7.3.2014.)

Nyholm, Anna Sofia (2011). Helsingiläisnuorten tulevaisuuteen liittyvät pelot ja odotukset. Nuoret Helsingissä 2011-tutkimus.

http://www.hel2.fi/tietokeskus/Nuoret_helsingissa_2011/Pelot_ja_toiveet_01072011.pdf

(Viitattu 5.12.2013.)

Paju, Petri (2004). Nuorisobarometri ja hyvinvointivaltioasenteet. Teoksessa: Wilska, Terhi-Anna (toim.). Oman elämänsä yrittäjät? Nuorisobarometri 2004. Helsinki: Edita. 71–81.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/barometri2004.pdf

(Viitattu 5.3.2014.)

Pajunen, Airi & Ruotsalainen, Kaija (2012). Suuret ikäluokat eläkeiässä. Tilastokeskus. Hyvinvointikatsaus 1/2012.

https://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-03-12_001.html?s=0

(Viitattu 12.3.2014.)

Pirttijärvi, Tiina & Hakkarainen, Maria (2008). Matkailutyön määrät ja jakaumat. Teoksessa: Valkonen, Jarno & Veijola, Soile (toim.). Töissä tunturissa. Ajatuksia ja kirjoituksia matkailutyöstä. Rovaniemi: Lapland University Press. 17–19.

<http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=641dd1e8-d915-490d-a972-7e8b7a1c7ff2>

(Viitattu 6.3.2014.)

Rouvinen, Petri & Väänänen, Lotta (2004). Yrittäjä, elämäntieteiden maisteri. Teoksessa: Wilska, Terhi-Anna (toim.). Oman elämänsä yrittäjät? Nuorisobarometri 2004. Helsinki: Edita. 59–70.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/barometri2004.pdf

(Viitattu 5.3.2014.)

Salmi, Pekka (2011). Työn etiikka ja hyvinvointivaltio.

<http://www.pekkasalmi.fi/71>

(Viitattu 5.12.2013.)

Sutela, Hanna & Anna-Maija Lehto (2008). Työolojen kolme vuosikymmentä. Työolotutkimusten tuloksia 1977–2008. Tilastokeskus. Helsinki: Multiprint.

http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/isbn_978-952-467-930-5.pdf

(Viitattu 4.12.2013.)

Veijola, Soile & Valkonen, Jarno (2008). Aluksi. Teoksessa: Valkonen, Jarno & Veijola, Soile (toim.). Töissä tunturissa. Ajatuksia ja kirjoituksia matkailutyöstä. Rovaniemi: Lapland University Press. 7–15.

<http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=641dd1e8-d915-490d-a972-7e8b7a1c7ff2>

(Viitattu 6.3.2014.)

Veijola, Soile & Valtonen, Anu & Valkonen, Jarno & Tuulentie, Seija & Rantala, Outi & Hakkarainen, Maria & Haanpää, Minni (2008). Töissä tunturissa: tutkijatulkintoja elämänkerta-aineistosta. Teoksessa: Valkonen, Jarno & Veijola, Soile (toim.). Töissä tunturissa. Ajatuksia ja kirjoituksia matkailutyöstä. Rovaniemi: Lapland University Press. 20–69.

<http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=641dd1e8-d915-490d-a972-7e8b7a1c7ff2>

(Viitattu 6.3.2014.)

Ylläs (2014). Ylläs - Huipulla tuulee!

<http://www.yllas.fi/yll%C3%A4s-huipulla-tuulee>

(Viitattu 5.3.2014.)

Åkerblad, Leena (2014). Epävarmuuden tuolla puolen. Muuttuvat työmarkkinat ja prekaari toimijuus. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden tiedekunta.

http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1364-7/urn_isbn_978-952-61-1364-7.pdf

(Viitattu 5.3.2014.)